

Regionaal Netwerk

Zorg | Straf

Limburg

**Strijd tegen huiselijk geweld
en kindermishandeling:
Sterker door verbinding**

Vorbij de organisatiegrens

Dit magazine markeert een periode van vijf jaar waarin de Ontwikkelagenda Veiligheid Voorop in Limburg een impuls heeft gekregen. In die tijd heeft het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS) wortel geschoten. Het is een groot genoegen om dit magazine aan te mogen bieden.

WAT is het RNZS? Het is een lerend netwerk, gericht op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Lerend, omdat we werken vanuit de praktijk en daarvan het beste blijken te leren.

Die praktijk dient zich aan via het werk van de professionals in onder andere het Actie-Overleg. Het netwerk is toegevoegd om die praktijk te versterken en verbeteren. Dat doen we door middel van casusreflectie. En dat werkt. We hebben geleerd lef te tonen door waar nodig fouten te erkennen. Er werd over de organisatiegrens heen gekeken én gehandeld. Dat zijn we blijven doen. Iedere netwerkpartner werkt vanuit zijn verantwoordelijkheid samen aan de aanpak van huiselijk geweld; een omvangrijk probleem op veiligheid- en zorggebied.

Het netwerk is ook een regionaal netwerk: we werken over organisatie- en gemeentegrenzen heen. We verbinden regionaal werkende partners met gemeenten en Zorg- en Veiligheidshuizen. Het netwerk opereert op tactisch niveau met managers en beleidsbeïnvloeders. We verbinden met de uitvoering (hoe kunnen we de praktijk ondersteunen en versterken) en met strategisch niveau (bestuurders: zij vervullen een vliegwielfunctie om problemen structureel aan te pakken).

Het netwerk richt zich op de domeinen zorg en straf. De strafrechtketen pakt, samen met Veilig Thuis, de uitwassen van huiselijk

geweld aan. Straf alleen biedt geen oplossing. Huiselijk geweld en de onderliggende problemen moeten breder én structureel worden aangepakt. Dat vraagt meer dan de ketenpartners afzonderlijk kunnen bereiken.

Het vereist een aanpak gericht op netwerksamenwerking binnen deze twee domeinen. Daarvoor hebben we verbindingen gelegd met de wereld achter de zorg en gemeenten, die, net als straf, een eigen taal hanteren. We hebben geleerd het perspectief van andere organisaties te begrijpen. Toch, we zijn er nog niet. Er valt nog veel te leren. De samenwerking kan op veel gebieden nóg beter. Maar de afgelopen jaren hebben ons laten zien wat we met het RNZS kunnen bereiken. Wat de winst is als we gebruikmaken van elkaars expertise. Die lijn zetten we voort. Inspirerende ervaringen en voorbeelden vindt u terug in dit magazine.

Veel leesplezier.

Peter Schleijsen,
Voorzitter Regionaal
Netwerk Zorg Straf

4 > Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn de meest voorkomende vormen van geweld in Nederland. Hoe Limburg ertegen strijdt.

7 > Serie: Aangesloten
'Dat de kwaliteit van onze interventies omhooggaat, stimuleert iedereen enorm.'
Annemarie Kemp (Openbaar Ministerie).

8 > Huiselijk geweld in cijfers

10 > 'Gezocht: vakkundige en ervaren bestuurders met lef, die zeggen: we gaan het regelen.' Interview met **Machteld Beukema**, die vanaf het begin betrokken was bij het RNZS.

14 > Uit de praktijk
Hoe veilig is een baby nog na mishandeling?

15 > Serie: Aangesloten
'Het is nu zaak om te onderzoeken wat het effect van het RNZS is op de werkvloer. Wat er is besloten en besproken: vindt dat een weg in de organisatie?' Aan het woord: Jos Schmeitz (Raad voor de Kinderbescherming).

16 > Serie: Van noord naar zuid
Ryenne Dierx en Erwin Pinckaers (projectleiders Aanpak van Geweld in Afhankelijkheidsrelaties) over de kracht van lerende netwerken.

18 > Voorzitter Peter Schleijsen vertelt over de gouden regels van het RNZS. En hoe nu verder.

22 > Serie: Aangesloten
'Voor een effectieve aanpak van huiselijk geweld moet je zorg hebben voor slachtoffer én dader', is de overtuiging van Maurice Wackers en Bianca Verhoeven (Reclassering).

24 > Praatplaat
Om de waardevolle inzichten van het RNZS te verankeren, is meer bestuurlijke betrokkenheid nodig.

26 > Uit de praktijk
Een verwaarloosde baby

27 > Column 'Ontkleuren'
Anita Ebersson

28 > Serie: Van noord naar zuid
Ze werken voor dezelfde organisatie, maar in een andere regio. Bas Bonten en Mariska Senden (Zorg- en Veiligheidshuizen) over samenwerking binnen de keten: 'Je kunt best trouw blijven aan je eigen criteria, als je maar de rek blijft opzoeken.'

30 > Bestuur
Van preventie tot het aanbieden van passende hulp: het takenpakket van gemeenten. Hoe kijken bestuurders naar de samenwerking binnen en buiten de gemeentegrenzen?

35 > Uit de praktijk
Kind groeit op in een onveilige omgeving

37 > Serie: Aangesloten Louis Cornelissen en Sophie Willemsen van Bureau Jeugdzorg Limburg: 'Als we ons bewust zijn van de verschillen in de terminologie, kunnen we in de keten beter afstemmen.'

38 > Een integrale aanpak is nodig in de strijd tegen huiselijk geweld en kindermishandeling. Heeft het RNZS hiervoor genoeg slagkracht? Een interview met Michelle Vrancken en Yvette de Regt (Veilig Thuis Noord- en Midden Limburg).

42 > GGZ-problematiek speelt vaak een rol bij gezinnen waar het flink mis gaat. Hoe zorg je dan voor veiligheid? De praktijk van Veilig Thuis Zuid-Limburg.

44 > Uit de praktijk
Zwaar mishandelde vrouw weigert hulp

45 > Serie: Aangesloten
'Mijn advies aan bestuurders? Ga intensief samenwerken en smeed allianties', Anita Ebersson (politie).

46 > Serie: Van noord naar zuid
Ze werken in een soortgelijke organisatie, maar in een andere regio. Binnen het netwerk overleggen ze met partners uit het strafdomein. Annemiek Melssen (Mondriaan) en Vera Theelen (Rooyse Wissel) over dilemma's en kansen.

Op de cover v.l.n.r.
Annemarie Kemp (OM),
Maurice Wackers
(Reclassering Nederland (3RO)),
Michelle Vrancken (Veilig Thuis),
Jos Schmeitz (Raad voor de Kinderbescherming) en Anita Ebersson (politie).

Op strategisch niveau samenwerken tegen huiselijk geweld en kindermishandeling

Een gouden greep

De cijfers liegen er niet om: één op de drie geweldsmeldingen bij de politie gaat over huiselijk geweld of kindermishandeling. De politie doet jaarlijks ruim 80.000 keer melding bij Veilig Thuis (VT). Het Openbaar Ministerie (OM) handelt in die periode zo'n 10.000 van deze zaken af. Dit leidt tot ongeveer 5.000 dagvaardingen. Daarmee zijn huiselijk geweld en kindermishandeling de meest voorkomende vormen van geweld in Nederland. Hoewel het leed zich vaak onttrekt aan het oog van de buitenwereld, is de impact enorm. Van posttraumatische stressstoornis tot het overdragen van gewelddadig gedrag van generatie op generatie.

HET terugdringen van huiselijk geweld en kindermishandeling is ontzettend moeilijk. Tot voor kort zaten organisaties vaak vast in hun eigen 'koker', hoe goed bedoeld ook. Wat was het resultaat? Miscommunicatie tussen instanties. Geen helder beeld van de situatie in gezinnen. Cruciale kennis over gezinnen die niet gedeeld werd. Acties en interventies die elkaar tegenwerkten. Of de ene organisatie dacht dat

de andere organisatie het wel oppakte, waarop er vervolgens niets gebeurde. Op basis van onvolledige informatie werden beslissingen genomen met soms grote gevolgen. Dat het ook anders kan, bewijst onderstaande casus uit Limburg.

Casus: intiem terreur

Een blauw oog, kneuzingen, botbreuken. Met dit soort verwondingen belandt een vrouw uit Maas-tricht op eerste kerstdag op de spoedeisende hulp. Het is niet de eerste keer. Artsen vermoeden ernstige mishandeling. Zelf ontkent ze dat. Ook al zijn er diverse meldingen gedaan bij zowel politie als VT. 'We zien vaker dat slachtoffers geen aangifte durven doen', vertelt Annemarie Kemp, officier van justitie bij het arrondissementsparket Limburg. 'Slachtoffers leven in een terreursituatie, zijn bezig te overleven, en hebben geen idee hoe uit zo'n situatie te stappen.

Geen aangifte doen maakt het echter strafrechtelijk gecompliceerd.'

Vroeger had Kemp het er daarom bij laten zitten. 'Maar tegenwoordig handelen we direct.' VT en de politie leggen de meldingen bij elkaar en verzamelen alle informatie voor voldoende verdenking. Op basis daarvan maakt de politie een proces-verbaal. Kemp: 'Daarna heb ik op basis van mijn bevoegdheid de man laten aanhouden door de politie, is hij in voorlopige hechtenis gezet en heb ik ervoor gezorgd dat hij geen contact kon opnemen met zijn vrouw.' Vervolgens ontstaat ruimte voor de vertrouwensarts van VT om regelmatig met het slachtoffer te praten. Uiteindelijk durft ze aangifte te doen. De dader wordt veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf.

Gezamenlijk optrekken

De grote verschillen met pak 'm beet vijf jaar geleden? Kemp: 'De doorlooptijd in deze casus was kort, er werd voortdurend door partijen uit de straf- en zorgketen afgestemd. Acties van de verschillende organisaties vonden tegelijkertijd plaats, niet opeenvolgend. Waar in het verleden nog weleens – iedere vanuit de eigen wettelijke taken en verantwoordelijkheden – los van elkaar werd geopereerd, zoeken professionals elkaar nu juist op.' Ook zetten de verschillende samenwerkingspartners tegenwoordig meer in op de daderkant door bijvoorbeeld huisverboden en aanmeldingen voor ambulante behandeling.

Hoe is dat zo gekomen?

Veiligheid Voorop

Voor het antwoord op deze vraag gaan we terug naar 2018, toen het programma 'Geweld hoort nergens thuis' gelanceerd werd door de ministeries van Justitie en Veiligheid (JenV) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Als reactie op de alarmerende cijfers over kindermishandeling en huiselijk geweld. Binnen dit programma ontwikkelden professionals vanuit het zorg- en strafdomein – verenigd in het Landelijk Netwerk Zorg Straf – samen een landelijke ontwikkelagenda met vier (kern)verbeteractiviteiten: Veiligheid Voorop. Het doel? Het geweld te stoppen en slachtoffers te beschermen door zo vroeg en zo goed mogelijk samen te werken binnen het zorg- en strafdomein aan directe veiligheid. Om daarna snel risicogestuurde en herstelgerichte zorg in gang te zetten, zodat onderliggende factoren echt aangepakt worden en een stabiele, veilige situatie in bereik komt.

Lokale uitvoering

De nieuwe aanpak werd in vijf jaar tijd lokaal uitgerold. Zo dicht mogelijk bij slachtoffers en daders, zo dicht mogelijk bij gezinnen. Aan de hand van de vier verbeteracties uit Veiligheid

Voorop heeft de vroegtijdige samenwerking tussen zorg en straf vorm gekregen:

- **Samen op in Acuu**
Bij (vermoeden van) acute onveiligheid in crisissituaties.
- **Actie-Overleg**
Bij dreigend gevaar of risico op gevaar, als er geen verdachte is aangehouden.
- **Gezamenlijke aanpak van huiselijk geweld door VT en ZSM. Op een ZSM-locatie (Zorgvuldig, Snel en Maatwerk) werken diverse netwerkpartners samen.**
Als een verdachte is gehoord of aangehouden.
- **Samenwerken bij strafbare kindermishandeling**
Bij vermoeden van of geconstateerd psychisch of lichamelijk letsel bij kinderen.

Met deze werkwijze legt Veiligheid Voorop een basis voor een betere aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Voor specifieke doelgroepen of uitingsvormen van huiselijk geweld (zoals bijvoorbeeld (ex-)partnerstalking) worden waar nodig – ook met eventuele andere organisaties daarbij – aanvullende werkafspraken gemaakt. In de afgelopen jaren werden al deze initiatieven in de praktijk beoefend en onderbouwd, waardoor ze inmiddels een vaste plek in de werkprocessen hebben.

Regionaal Netwerk Zorg Straf

Maar hoe blijft de focus op verbetering hoog op de agenda staan? Hoe monitor je de samenwerking op operationeel niveau? Daarvoor werd het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS) opgericht, met een belangrijke, sturende rol. Het komt nadrukkelijk na en bovenop een goede samenwerkingspraktijk. Met als doel om die praktijk te ondersteunen en te versterken, via casusreflectie. Volgens het principe van een 'lerend netwerk', met eigen specifieke spelregels, wordt onderling casuïstiek besproken om te praktijk blijvend te verbeteren. In eerste instantie nemen vooral partners uit het veiligheidsdomein deel aan het RNZS, later sluiten ook anderen aan, zoals GGZ-instellingen. Deelnemers aan het netwerk zijn stuk voor stuk vertegenwoordigers van hun organisatie met een stevig mandaat. Zo kunnen zij de zaken die zij ophalen in het netwerk daadwerkelijk verder brengen in hun organisatie. En dat is een hele verbetering, vindt Maurice Wackers. Hij werkt al ruim 25 jaar bij Reclasse-ring, tegenwoordig als Unitmanager Advies & Toezichtunit Roermond. In Limburg, zowel in het noorden als het zuiden, werden voorheen dezelfde onderwerpen in allerlei verschillende overleggen besproken, vaak met dezelfde organisaties aan meerdere tafels, herinnert hij zich. 'Het was allemaal erg versnipperd. Dankzij het RNZS hebben we nu één overleg op strategisch niveau waarbij bijna alle relevante partijen uit

'Met de héle zorg- en strafketen hebben we deze vrouw gered'

'Tot voor kort zaten organisaties vaak vast in hun eigen 'koker''

>>>

'Hoe blijft de focus op verbetering hoog op de agenda staan?'

beide regio's vertegenwoordigd zijn. Waar leiders en gemandateerde vertegenwoordigers van organisaties elkaar spreken. Zo voorkomen we dat dezelfde problematiek aan heel veel andere tafels in kleinere groepen opnieuw wordt besproken.'

Het is een gouden greep geweest, vindt ook Kemp. Ze vertelt dat voor 2018 zorg en straf echt twee gescheiden werelden waren. Met een andere taal, een andere sfeer, andere mensen. 'Samenwerken deden we niet. Sterker nog: soms liepen we elkaar voor de voeten. En vaak wisten we van elkaar niet eens dat we betrokken waren bij een gezin.'

Kracht van samenwerking

Dat is anno 2024 echt een ander verhaal, benadrukt ze. 'Je moet je voorstellen dat iedereen in een straf-met-zorg-samenwerkingsverband een eigen gereedschapskist heeft. In de gereedschapskist van het OM zitten heel andere dingen dan in die van bijvoorbeeld een gedragswetenschapper bij VT of iemand van de Raad voor de Kinderbescherming. Binnen het RNZS kijken we wat we kunnen inzetten om elkaar te helpen. Hoe kunnen we interventies op elkaar afstemmen? Dat blijkt veel effectiever te zijn, zoals bovengenoemde casus van de mishandelde vrouw laat zien. Ik weet vrij zeker dat dit vroeger echt slecht was afgelopen, deze mevrouw had het nieuwe jaar waarschijnlijk niet gehaald. De kans was zeer groot dat ze was doodgeslagen, terwijl we nu de geweldsspiraal hebben doorbroken. Met de hele zorg- en strafketen hebben we deze vrouw gered.'

'Er is vooruitgang geboekt, maar tegelijk is ook duidelijk dat het nog beter moet'

De kracht van vroegtijdige samenwerking

Vroegtijdige samenwerking helpt om escalatie en herhaling te voorkomen en om geweld eerder te stoppen. Dit blijkt zowel uit onderzoek van het Verwey Jonker Instituut (3^e cohortstudie) als uit het Regiorapport Indicatoren Kwaliteit en Impact Limburg, waarin netwerkpartners van het RNZS zijn gevraagd naar hun ervaringen.

Maar we zijn er nog lang niet. Er is de afgelopen jaren vooruitgang geboekt, maar tegelijk is ook duidelijk het nog beter moet. Uit hetzelfde onderzoek van het Verwey Jonker Instituut blijkt dat in de helft van de gezinnen het geweld nog blijft doorgaan in de anderhalf jaar na de melding bij VT. Ook hier is de aanbeveling: eerder en beter samenwerken.

Het RNZS is daartoe een middel. Netwerkpartners wijzen in het regiorapport vooral op de 'zachte' factoren voor samenwerking. Door elkaar te leren kennen, elkaars bevoegdheden en elkaars taal te spreken, is het mogelijk een brug te slaan.

Gevolgen op de lange termijn

Kindermishandeling

Kinderen die te maken krijgen met mishandeling, dragen vaak onzichtbare littekens met zich mee die hun hele leven doorwerken op het gebied van gezondheid en welzijn. Dit blijkt onder andere uit de bekende Amerikaanse studie naar de lange termijn gevolgen van kindermishandeling: de ACE-studie van Vincent Felitti & Robert Anda. ACE staat voor Adverse Childhood Experiences. Voorbeelden van ACE's zijn seksueel misbruik, fysiek geweld, getuige zijn van huiselijk geweld, emotionele verwaarlozing en het hebben van ouders die aan drugs of alcohol zijn verslaafd. Hoe meer ACE's iemand heeft meegemaakt, des te hoger het risico op het ontwikkelen van ziektes en aandoeningen, zoals hartziekten, diabetes, posttraumatische stressstoornis, depressie, overgewicht en verslavingen. Dat betekent dat ook de maatschappelijke impact van kindermishandeling enorm is.

Huiselijk geweld

In 2020 hebben 1,2 miljoen Nederlanders ouder dan 16 jaar – dat is 8% – te maken gehad met huiselijk geweld. Voor 820.000 van hen was dit een terugkerend probleem, variërend van dagelijks tot maandelijks. Dat blijkt uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en geeft aan hoe groot het probleem is. Huiselijk geweld heeft veel uitingsvormen, waaronder slaan, schoppen, schelden, verwaarlozing, vernedering, seksueel geweld en eergereleerd geweld. De pleger is iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer. Huiselijk geweld laat diepe zichtbare en onzichtbare sporen na. Slachtoffers raken vaak in een isolement, hebben een laag zelfbeeld en lijden onder trauma's. Raken beschadigd voor de rest van hun leven. Huiselijk geweld gaat ook vaak ten koste van werk, school en het sociale leven van slachtoffers. Soms met een dodelijke afloop. Bij zes op de tien vrouwen die in de afgelopen vijf jaar werden vermoord, was de vermoedelijke dader een (ex-)partner. Ook dit blijkt uit onderzoek van het CBS.

'De kwaliteit van onze interventies gaat omhoog'

De samenwerking in Limburg tussen de zorg- en strafketen mag je gerust vooruitstrevend noemen. We geven elkaar op operationeel niveau voorzetjes, brengen elkaar in positie in acute zaken, overleggen meteen op het moment dat we elkaar nodig hebben. Bij strafbare kindermishandeling bijvoorbeeld stem ik af met de vertrouwensartsen van Veilig Thuis (VT). Wie gaat praten met de ouders? Wat ga ik doen? Wat ga jij doen? Uiteraard ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid. Als officier van justitie ben ik er in de eerste plaats om strafbare feiten te vervolgen, maar ik kan er ook aan bijdragen dat een dader verplicht hulpverlening krijgt. Toch loop je soms tegen een muur aan, binnen je eigen of elkaars organisatie. Zo hadden we laatst een meisje dat was weggelopen. Toen het kind eenmaal weer terecht was, moest VT een veiligheidsplan maken. Daarom vroeg ik een collega om de verhoren van de moeder en het meisje uit het vermissingsonderzoek te delen, waarop zij twijfelde. Maar relevante informatie voor een veiligheidsplan mag je uitwisselen. Daarvoor hebben we een privacy-convenant getekend. In het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS) evalueren we dit soort knelpunten aan de hand van casusreviews. De insteek is dat we onze aanpak kritisch evalueren. Wat leren we hiervan? En: hoe komen we tot structurele veranderingen? Want je kunt natuurlijk hierover afspraken maken met een individuele maatschappelijk werker of wijkagent, maar het is veel effectiever om het op organisatieniveau goed te regelen. Daarvoor moet het management een vuist maken. Het samenvoegen van de zorg- en strafketen is een uitdagend proces, maar ik zie dat we in Limburg een eind op de goede weg zijn. Dankzij de inzet van de vele professionals die verder durven te kijken dan hun neus lang is. Die van elkaar weten wie waarvoor aan de lat staat. Wat de ander kan en ook niet kan. Dat de kwaliteit van onze interventies daardoor omhooggaat, stimuleert iedereen enorm. Het is goed om voor ogen te houden dat we ons allemaal inzetten voor de bescherming van kinderen, ieder vanuit een eigen perspectief. Dat verbindt ons. Door de samenwerking in het

AANGESLOTEN

Annemarie Kemp

RNZS leerde ik op een andere manier kijken naar casussen. Voor mij is het eindresultaat niet meer dat ik mijn strafzaak ter zitting breng, maar dat ik een steentje bijdraag aan het verzinnen van een duurzame oplossing voor een kind of gezin. Deze aanpak betekent wel een lager aantal parketnummers. Er zijn immers minder vonnissen. We moeten daarom ervoor waken dat we strikt met kritieke prestatie-indicatoren (KPI's) gaan werken, zoals het aantal parketnummers, en daarop worden afgerekend. Dan doet iedereen zijn eigen oogkleppen weer op en zijn we terug bij af.'

Annemarie Kemp, officier van justitie bij het arrondissementsparket Limburg

Wat doet het Openbaar Ministerie (OM)?

Het OM zorgt ervoor dat strafbare feiten worden opgespoord en vervolgd. Daarvoor wordt samengewerkt met politie en andere opsporingsdiensten. De officier van justitie leidt het opsporingsonderzoek.

'Mijn belangrijkste doel is een duurzame oplossing bedenken voor een kind of gezin'

Huiselijk geweld en kindermishandeling in cijfers

Samen tegen onveiligheid:
In **2018** startte de Ontwikkelagenda Veiligheid Voorop, een landelijk initiatief van het OM, de politie, Veilig Thuis, Reclassering en de RvdK.

5 partijen strijden samen tegen acute onveiligheid onder de naam 'Samen op in Acuu't': Veilig Thuis, de politie, het OM, Reclassering en de RvdK.

Het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS) in Limburg komt **6 x per jaar** bij elkaar.

15 tot 20 deelnemers zitten aan tafel bij het overleg.

Elke bijeenkomst duurt ongeveer **120 minuten**.

Bij het RNZS gelden **3 voorwaarden:** echt in gesprek willen, eigen verantwoordelijkheid nemen en je kunnen verplaatsen in de achtergrond en verantwoordelijkheden van de ander.

De politie in Limburg krijgt circa **5200 meldingen** van huiselijk geweld en/of kindermishandeling per jaar. Dat zijn **100 meldingen** per week.

Van de meldingen die bij Veilig Thuis binnenkomen is meer dan 70% afkomstig van de politie.

De top 3 aanleidingen voor een melding bij Veilig Thuis: **1. Kindermishandeling, 2. (ex)-partner geweld en 3. Andere problematiek.**¹

Het aantal vrouwen dat vermoord is door hun (ex)-partner neemt nog steeds toe in Limburg. In de periode van 2018 tot heden zijn **12 vrouwen vermoord**.

In 2022 ontving de politie gemiddeld **4 meldingen per dag** van geweld tegen een vrouw door een man, variërend van bedreiging of stalking tot zware mishandeling.

Partnergeweld en kindermishandeling in gezinnen nemen af na melding bij Veilig Thuis. In ongeveer **3 op de 10** gezinnen lukte het om het geweld te stoppen.²

2 op de 3 jongeren die mishandeld worden, zijn zelf ook gewelddadig naar hun ouder(s).³

In Nederland zijn elk jaar circa **119.000 kinderen** het slachtoffer van mishandeling.⁴

¹ Veilig Thuis/GGD Zuid Limburg

² www.verwey-jonker.nl/artikel/derde-cohortstudie-huiselijk-geweld-wat-werkt-om-het-geweld-te-stoppen

³ www.verwey-jonker.nl/publicatie/huiselijk-geweld-een-complex-en-hardnekkig-probleem

⁴ www.huiselijkgeweld.nl/dossiers/kindermishandeling

‘Het gat tussen het vrijwillige en gedwongen kader moet dicht’

Kinderen die steeds vaker spijbelen. Gespannen ouders door schuldenproblematiek. Jongeren die hun eerste delict begaan. Voor het aanpakken van complexe problematiek is het nodig dat partijen binnen het zorg- en veiligheidsdomein vroegtijdig hun handen ineenslaan. Maar gebeurt dat voldoende? Een gesprek met Machteld Beukema.

VAN maatschappelijk werkers tot medewerkers van lokale wijkteams: afzonderlijk staan ze om gezinnen heen en zetten ze in op zelfredzaamheid. Die houding past bij de ‘zachte kant’ van de hulpverlening binnen het vrijwillige kader. Maar past deze benadering nog wel bij de complexe situaties waarmee we ook in het vrijwillige kader worden geconfronteerd?’ vraagt Machteld Beukema, voormalig wethouder in de gemeente Peel en Maas en daarvoor Hoofd Veilig Thuis Zuid-Limburg zich af. Zij was vanaf het begin betrokken bij het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS).

Waarom is dit vraagstuk voor u belangrijk?

‘Gedurende mijn loopbaan in het zorg- en veiligheidsdomein heb ik verschillende netwerkpartners goed leren kennen. Binnen het veiligheidsdomein trekken de netwerkpartners strak met elkaar op. Politie, Raad voor de Kinderbescherming, Veilig Thuis (VT), Openbaar Ministerie (OM): ze schalen snel op, pakken door en zitten al vanaf het begin bij elkaar aan tafel. Maar binnen het zorgdomein, waar een cultuur van vroegtijdige samenwerking ontbreekt, gebeurt dat niet. Elke ketenpartner werkt doorgaans volgens een eigen stramien. Dan wil een partij bijvoorbeeld eerst gedurende tien weken onderzoek,

‘We hebben behoefte aan een nieuwe beroepsgroep’

>>>

'Het idee bestaat dat een organisatie eerst zélf een beeld wil vormen, in plaats van dat je sámen dat beeld vormt'

'Vroegtijdige samenwerking: in een vroeg stadium oog hebben voor relevante netwerkpartners'

'We willen vakkundige en ervaren bestuurders met lef, die zeggen: we gaan het regelen'

voordat een andere partij wordt ingeschakeld, die óók weer onderzoek gaat doen. Er is geen moment dat relevante partijen met elkaar aan tafel zitten.'

Wat is het gevolg?

'Een voorbeeld: VT was wekenlang met een gezin bezig, terwijl de gemeente dit gezin ook al drie jaar kende vanwege armoedeproblematiek. Maar die informatie werd tussen de netwerkpartners niet gedeeld. Een ander gevolg was dat dossiers zich opstapelden, omdat er te weinig medewerkers waren om de onderzoeken te doen. Als deze partijen veel eerder met elkaar om tafel waren gaan zitten, dan was er naar een betere oplossing gezocht voor deze situatie. Het idee bestaat dat een organisatie eerst zélf een beeld wil vormen, in plaats van dat je sámen dat beeld vormt. Terwijl dat voor een goede aanpak van een complexe casus wel de beste manier is. En mocht het gedwongen kader nodig zijn, dan begin je ook dat traject beter, omdat er een duidelijk beeld is van de problematiek. Daarvoor heb ik me toen als Hoofd VT ook sterk gemaakt.'

Werkte dat?

'VT had veel zaken op de plank liggen. Daarmee is VT naar de gemeente gegaan, we hebben gezegd dat we deze gezinnen in gezamenlijkheid moesten helpen. Dat betekende niet dat VT de regie niet meer had, maar nu was de gemeente er ook bij betrokken. Want de kans was groot dat deze gezinnen sowieso al bij hen in beeld waren. We hebben toen samen de schouders eronder gezet en wisten binnen een jaar alle zaken weg te werken.'

U bent wethouder in Noord-Limburg geweest. Is deze aanpak gemeengoed geworden?

'Er heeft wel een omslag in het denken plaatsgevonden, maar ik benadrukte ook daar dat samenwerken noodzakelijk is. Mijn uitgangspunt is: de lokale gemeentelijke teams moeten weten welke gezinnen in beeld zijn bij andere netwerkpartners. En voor de vroegtijdige samenwerking binnen het zorgdomein zijn de mensen van de gemeente –van gezinscoaches tot schuld-hulpverleners– net zo belangrijk als de andere netwerkpartners. Maar naast het feit dat samenwerking binnen het zorgdomein essentieel is voor goede zorg, is ook de samenwerking tussen het vrijwillige en gedwongen kader essentieel. Helaas ligt daar nog een groot gat.'

Kunt u dat toelichten?

'Binnen het vrijwillige kader stuit je op een zekere schroom over het delen van informatie met de veiligheidspartners. Het kan bijvoorbeeld handig zijn om bij een huisbezoek door een gezinscoach ook een jeugdagent mee te sturen. Omdat de jeugdagent het gezin kent, of weet wat er in de wijk speelt. Dan vindt een hulpverlener het toch moeilijk om daar te zijn met een partner uit het gedwongen kader, alsof er 'straf' boven het hoofd van het gezin hangt. Het is overigens ook niet vanzelfsprekend dat een politieagent contacten onderhoudt met een hulpverlener die bij veel gezinnen over de vloer komt.'

Wat ziet u als de oplossing?

'We moeten duidelijk communiceren over het belang van vroegtijdige samenwerking. Ook moeten obstakels worden aangepakt, bijvoorbeeld over het te weinig delen van informatie. Zo merkte ik dat bij structurele overleggen over jongeren nog steeds niet alle relevante partijen aanwezig waren. Gezinscoaches sloten niet aan, omdat er politie aanwezig was en er 'gevoelige' informatie zou worden gedeeld. Het moet voor alle partijen duidelijk zijn dat je informatie mag delen, als je het maar kunt uitleggen.'

Hoe ziet de communicatie over het belang van vroegtijdige samenwerking eruit?

'Je hebt mensen nodig op cruciale posities die niet bang zijn om stevig in te zetten op dit thema. Die ook best een beetje dwingend mogen zijn. Mensen die binnen de organisatie telkens stevig durven te wijzen op het belang van het contact met netwerkpartners. Daarnaast kunnen gemeentes ook zelf het belang van samenwerking benadrukken. Door bijvoorbeeld van aanbieders te vragen hieraan invulling te geven. Om op lange termijn deze zienswijze te verankeren, is ook een rol weggelegd voor het onderwijs. Er is een nieuwe beroepsgroep nodig die competenties van zorg en veiligheid combineert. Leiden zij studenten op met het besef dat er bijvoorbeeld wel degelijk samengewerkt kan worden met het gedwongen kader? Met het besef dat iedereen z'n specialisme heeft, maar dan we ook echt gelijkwaardig samen moeten optrekken? Overigens verwacht ik dat door de verdere ontwikkeling van het Toekomstscenario er straks flinke sprongen worden gemaakt. De zorg moeten we echt in elkaar schuiven.'

Is het wel efficiënt om zoveel mogelijk partijen te benaderen voor vroegtijdige samenwerking?

'Je wilt niet bij alle casuïstiek in het vrijwillige of gedwongen kader met z'n allen om tafel; er moeten keuzes worden gemaakt. Maar je kunt vroegtijdige samenwerking ook op een andere manier vorm geven: door al in een vroeg stadium oog te hebben voor relevante netwerkpartners. Dat vraagt misschien wel om het aantrekken van nieuwe medewerkers met competenties uit het vrijwillige én gedwongen kader. Iemand die bijvoorbeeld jarenlang voor VT heeft gewerkt en nu aan de slag gaat in een sociaal wijkteam. Dan heb je iemand die weet te laveren tussen het vrijwillige kader en een stok achter de deur.'

U was vanaf het begin betrokken bij het Regionaal Netwerk Zorg Straf. Wat is het belang van dit netwerk?

'De deelnemers kunnen het verschil maken in het zorg- en veiligheidsdomein. Aan de hand van casusreviews wordt er gekeken hoe we de sector vooruit kunnen helpen. De deelnemers bevragen elkaar hoe verandering te realiseren binnen de instellingen. En ook wordt er gekeken welke stappen zijn gezet en welke nog gezet moeten worden. Het is dus niet vrijblijvend om deel te nemen aan dit netwerk. Het mooie is dat zij aankloppen bij hun management met voorbeelden van hoe het beter kan. De deelnemers kunnen ook op strategisch niveau de werkwijze van de organisatie bevragen. Is het écht nodig om tien weken over een onderzoek te doen? Of kun je het anders organiseren? Dat wordt ook van de deelnemers gevraagd: ga experimenteren, allemaal ten gunste van het gezin. Zo krijg je bijvoorbeeld zicht op een aanpak die vooral veel tijd vraagt, maar weinig oplevert. Nou, durf die dan ook te schrappen.'

Lukt dat ook?

'Stukje bij beetje. Daarom zoekt het netwerk ook deelnemers die zich niet alleen in hun eigen organisaties inzetten voor verandering, maar ook een extern netwerk hebben. Je hebt mensen nodig die ergens voor durven te staan, op allerlei terreinen. Die aan tafel met de eigen directie zitten, maar net zo goed met de wethouder in gesprek gaan. Soms zijn dat beleidsmedewerkers, maar het is ook heel belangrijk bestuurders aan te trekken als ambassadeurs van het netwerk.'

Kunt u een voorbeeld noemen uit uw eigen ervaring?

'We bespraken tijdens de casusreviews een dramatisch incident waar cruciale informatie niet met de politie was gedeeld. Vanuit ons netwerk heb ik toen met een bestuurster van een grote GGZ-instelling over informatiedeling gesproken. Zij heeft zich daar toen hard voor gemaakt en een aantal trajecten in gang gezet, wat leidde tot een cultuuromslag.'

Waarom is het volgens u belangrijk dat bestuurders aanhaken?

'Omdat je zo extra snel verandering kunt realiseren. Zonder bestuurders bestaat het risico dat iedereen in z'n eigen wereldje de zorg blijft doorontwikkelen. Maar zonder vroegtijdige samenwerking loopt goede zorg spaak. De opdracht van de overheid om de zorg te verbeteren werkt gelukkig als een katalysator: we moeten veranderen. Zo mag er in 2030 geen kind meer in een gesloten inrichting terecht komen. Dan kun je urenlang praten over waarom een organisatie dat niet voor elkaar kan krijgen. Maar we willen juist vakkundige en ervaren bestuurders met lef, die zeggen: we gaan het regelen.'

Machteld Beukema was tot 2024 wethouder Jeugd, Onderwijs, Gezondheid, Kunst en Cultuur in de gemeente Peel en Maas. Ook was zij lid van het dagelijks bestuur Veiligheidsregio/ GGD Noord-Limburg. Van 2019 tot 2022 was zij Hoofd Veilig Thuis bij GGD Zuid-Limburg. In die periode sloot zij zich aan bij het landelijk netwerk Zorg en Straf. Eerder was zij werkzaam bij Stichting HALT en senior adviseur bij de politie Limburg.

'Heb je zicht op een aanpak die vooral veel tijd vraagt, maar weinig oplevert? Durf die dan ook te schrappen'

Casus: Hoe veilig is een baby nog na mishandeling?

Welke lessen kunnen we leren uit de praktijk? Hoe kan de samenwerking met netwerkpartners beter? Een beknopte beschrijving van een casus-review tijdens het overleg bij het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS): een baby belandt in het ziekenhuis met ernstig letsel.

NOG maar achttien weken oud is de baby die met ernstig letsel naar het ziekenhuis wordt gebracht. Er is vrees dat de ouders de baby, die medische zorg nodig heeft, zullen meenemen om naar het buitenland te vertrekken.

Achtergrond:

Na het eerste contact blijkt dat de ouders met elkaar in conflict zijn. Ze zijn het niet eens over de opvoeding van hun kind en ook wil de moeder weg uit Nederland. Hoewel de ouders meerdere keren is verteld door het consultatiebureau dat schudden van een baby niet goed is, is dat wel gebeurd. Politie wordt ingeschakeld. Voor moeder is psychologische hulpverlening aangevraagd. Na het ziekenhuis gaat de baby naar een pleeggezin. De omgang met het kind moet onder begeleiding gebeuren. Enerzijds omdat er geen herhaling mag optreden, anderzijds omdat de moeder de baby mee zou kunnen nemen naar het buitenland.

Aanpak:

In deze casus staan de stappen uit de Handreiking Strafbare Kindermishandeling centraal. De kinderarts van het ziekenhuis, die de moeder heeft gesproken, belt direct met Veilig Thuis (VT) voor overleg. De vader is onbereikbaar. Binnen twintig minuten na de melding aan VT is de officier van justitie (OvJ) al op de hoogte. Er is afgestemd en ook politie en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) zijn betrokken. VT doet aangifte, zorgt voor hulpverlening, een veiligheidsplan en omgang. De volgende dag is een adviesgesprek met de RvdK gepland en wordt een Actie-Overleg georganiseerd. Deelnemers bespreken de concept-aangifte, zorgen ervoor dat de pleegzorg en omgangsregeling onder begeleiding worden georganiseerd. Ook wordt het plan van aanpak voor het weekend opgesteld. Dit plan krijgen alle betrokken. Na het weekend volgt een nieuw afstemmingsoverleg. Pleegzorg wordt opgestart, alsmede een Verzoek tot Onderzoek (VTO) aan de RvdK, omdat er vermoedelijk sprake is van zware mishandeling en bij de ouders sprake is/was van psychiatrische problematiek. Gezamenlijk optrekken van VT en RvdK lijkt raadzaam om duidelijke kaders aan ouders aan te geven.

Dilemma:

Binnen VT waren de vertrouwensartsen voorheen niet snel bereid medische informatie te delen met het Openbaar Ministerie (OM), om te voorkomen dat die informatie in een strafdossier belandde. Ze voelen soms terughoudendheid om direct contact te zoeken met het OM. Wat betekent dit namelijk voor het vervolg; wordt het dan meteen een strafzaak? Of is er overleg en verkenning van de mogelijkheden een optie? Overleg, waarbij alle opties openstaan, zorgt ervoor dat de vertrouwensartsen en de OvJ elkaar beter leren kennen en beter begrijpen wat ieders werk inhoudt en wat de mogelijkheden zijn. Dat komt het vervolg van de zaak ten goede. Met de Handreiking Strafbare Kindermishandeling wordt er samen opgetrokken. De vertrouwensarts is gelijkwaardig gesprekspartner voor de OvJ. Daaraan draagt bij dat de OvJ wacht met de bevoegdheden te gebruiken en toelaat dat in zo'n casus de vertrouwensarts eerst stappen zet.

Wat beter kan:

Het gezin was niet bekend bij de gemeente. Wel zijn er bij het consultatiebureau zorgelijke signalen binnengekomen. Er zijn extra huisbezoeken geweest, en het consultatiebureau verwees door naar de huisarts. Hieruit blijkt dat de meldcode toen nog niet goed was geland. Als VT eerder aansluiting had gehad, had het geweld mischien voorkomen kunnen worden.

Winst:

- > Een veel kortere doorlooptijd.
- > Acties van verschillende partners vinden tegelijkertijd plaats.
- > In de keten wordt dezelfde taal gesproken; strafbare kindermishandeling roept geen verschillende associaties op.
- > Bevoegdheden kunnen goed naast elkaar bestaan. Een vast team op de casus is daarbij van belang.
- > De Handreiking is gericht op samenwerking. De OvJ wordt direct gebeld, een arts legt een link met de straffkant. Ook helpt de Handreiking bij het goed doen van het werk.

'Je moet durven toegeven dat er soms fouten gemaakt zijn'

IN het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS) zijn we erin geslaagd rivaliteit en concurrentie tussen organisaties in de zorg- en strafketen ver achter ons te laten. We werken intensief samen omdat we mensen in een kwetsbare positie willen beschermen. Samen maken we een verschil, dat lukt je in je eentje niet.

Door uitvoeringsdilemma's te bespreken, ontdekken we hoe we nog beter gezamenlijk kunnen optrekken. Dat betekent dat je je eigen kwetsbaarheid moet durven laten zien. Dat je kunt toegeven dat er iets misging. Zelf hebben we als Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) casussen ingebracht die een andere afloop hadden dan wij van tevoren hadden gehoopt. Er is een sfeer van vrouwen die dit mogelijk maakt. Waardoor je open en eerlijk kunt bespreken wat je als organisatie anders had kunnen doen. Niet om de schuld ergens neer te leggen maar om samen te verbeteren.

Ook bieden we steeds vaker scholing aan het netwerk aan. Ketenscholing geeft ook een beter inzicht in de mogelijkheden en onmogelijkheden van mensen uit andere organisaties en posities. Zo kweken we begrip voor elkaar. Ook leer je meer de taal van elkaar te spreken. Dat is belangrijk, want als je werkt bij verschillende organisaties gebruik je soms termen die de ander niet begrijpt. Voor je het weet praat je langs elkaar heen.

De grootste winst van vijf jaar RNZS? Het samenwerken aan veiligheid. We staan tijdens de overlegmomenten gezamenlijk rond een gezin en voelen ons gezamenlijk verantwoordelijk voor de veiligheid. Waarbij we als partners in de zorg- en strafketen afwegingen kunnen delen zonder verwijtend te worden. Daarmee komen wij ook beter tegemoet aan de oprichtingsgedachte van de RvdK: opkomen voor kinderen die in de knel zitten.

Jos Schmeitz

AANGESLOTEN

Het is nu zaak om te onderzoeken wat het effect van het RNZS is op de werkvloer. Wat er is besloten en besproken: vindt dat een weg binnen de organisatie? Verder ben ik benieuwd wat de impact zal zijn van het Toekomstscenario, dat op hoofdlijnen laat zien hoe de kind- en gezinsbescherming er over vijf tot tien jaar uit kan zien. Dit vraagt van ons allemaal een kritische blik op hoe we ons werk uitvoeren. Alleen als het echt kritisch wordt, merk je dat toch het organisatiebelang weer om de hoek komt kijken. Om daar overheen te stappen, is een frisse blik van buitenaf nodig.'

Jos Schmeitz, vestigingsmanager voor de locaties Roermond en Maastricht van de Raad voor de Kinderbescherming

Wat doet de Raad voor de Kinderbescherming?

De Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) komt op voor de rechten van kinderen voor wie stabiel en veilig opgroeien niet vanzelfsprekend is. Of het nu gaat om kinderen die te maken krijgen met huiselijk geweld of worden verdacht van en/of veroordeeld voor een strafbaar feit. Ook geeft de RvdK advies bij adoptie, pleegzorg en complexe scheidingen. Daarnaast is de RvdK verantwoordelijk voor de uitvoering van taakstraffen.

'Als partners in de zorg- en strafketen kunnen we afwegingen met elkaar delen zonder verwijtend te worden'

Ryanne Dierx en
Erwin Pinckaers

VAN
NOORD
TOT
ZUID

‘Hoe benutten we de kracht van lerende netwerken?’

‘Je leert van elkaar en werkt zo samen aan een hoger doel’

LERENDE netwerken zijn nodig om de complexe problematiek rondom huiselijk geweld te doorbreken. Niet alleen binnen het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS), maar op tal van terreinen. Dit is de overtuiging van Ryanne Dierx en Erwin Pinckaers, projectleiders Aanpak van Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (Regio Zuid-Limburg).

‘De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is een kwestie van een lange adem, wijzen meerdere wetenschappelijke studies uit. Ook is onderzocht wat werkzame elementen zijn: partijen die samenwerken vanuit een gedeelde visie.’ Daar maken de projectleiders Dierx en Pinckaers zich sterk voor, zij vanuit de regio Parkstad en hij vanuit de regio Maastricht

Heuvelland – Westelijke Mijnstreek. Ook trekken ze als beleidsadviseurs samen op in het vormgeven van een nieuwe regiovisie in de aanpak van Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA) voor de komende jaren.

Gedeelde visie

‘We richten ons op een verbinding van de gemeenten met het lokale veld’, vervolgt Dierx. ‘Voor een succesvolle strategie hebben we alle partijen binnen het zorg- en veiligheidsdomein nodig om samen te bepalen hoe we de samenwerking kunnen verbeteren om de aanpak continu te verbeteren. Want we zijn er nog lang niet.’ Verschillende stappen zijn al gezet, vervolgt Pinckaers: ‘We initiëren tal van projecten en pro-

beren met alle gemeenten samen te schakelen in de strijd tegen huiselijk geweld en kindermishandeling. Zonder samenwerking – ook met het desbetreffende gezin – is het vrijwel onmogelijk om dit aan te pakken. We hebben bijvoorbeeld in Zuid-Limburg afgesproken dat we eerst werken aan directe veiligheid, vervolgens worden de risicofactoren aangepakt en daarna wordt er toegewerkt naar herstel. In de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties is er vrijwel altijd sprake van meerdere problemen. Zo voorkom je dat partijen los van elkaar aan de slag gaan en het lastiger wordt te schakelen met andere partijen en gemeenten.’

Meerwaarde netwerk

Dat de projectleiders in de aanpak van GIA zijn aangesloten bij het RNZS past in deze lijn. ‘Wil je de spiraal van geweld doorbreken, dan moeten we van elkaar leren’, zegt Dierx. De bijeenkomsten waarbij zij aanwezig waren, hebben indruk gemaakt. Pinckaers: ‘Je kunt altijd wel vertellen wat je als organisatie hebt bereikt, maar mensen hebben er begrip voor als je zegt dat iets je niet lukt. Je hoeft de schijn niet op te houden. Het gaat erom dat je je als organisatie kwetsbaar durft op te stellen. Deze openheid zorgt voor wederzijds begrip, dat vervolgens wordt omgezet in: wat kunnen we hiervan leren? Als organisatie, maar ook als netwerk? Dat vind ik echt een enorme meerwaarde van het netwerk.’ Dierx: ‘Zo krijg je zicht op perspectieven die je eerst niet kende, of verandert je blik omdat je met elkaar in gesprek gaat. Je leert van elkaar en werkt zo samen aan een hoger doel.’

Vorming van regiovisie

Leren van elkaar is ook een strategie in het vormgeven van de nieuwe regiovisie in de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties, vertellen de projectleiders. Ook daar is het optimaliseren van de samenwerking tussen veiligheid en zorg het doel. ‘We hebben veel kernpartners betrokken bij de vorming van deze visie, waaronder netwerkpartners van het RNZS. Het thema is heel omvattend: je hebt bijvoorbeeld ook te maken met armoede, met achterstand. Kortom: het thema raakt veel verschillende gebieden. Dat maakt het soms lastig om te ontdekken hoe we de samenwerking naar een hoger plan kunnen tillen voor het continu verbeteren van de aanpak. En dat is wel je doel. Je wilt tenslotte dat de nieuwe regiovisie effect gaat hebben in de dagelijkse praktijk’, zegt Dierx.

Meer stappen zetten

De ervaringen en inzichten van alle lerende netwerken vinden hun weg in de vorming van de regiovisie. Dierx en Pinckaers hopen meer resultaat te bereiken als de nieuwe visie richtinggevend is voor de komende acht jaar, in plaats van de gebruikelijke vier jaar. ‘Uit de onderzoeken

van het Verwey-Jonker Instituut blijkt dat een strategie voor lange termijn het verschil kan maken. Voor het uitbannen van geweld kun je relatief meer stappen zetten in acht jaar. Wanneer je dit combineert met een uitvoeringsplan voor vier jaar en jaarlijkse evaluaties waarbij je blijft leren, kun je de koers eventueel bijstellen.’

Leren door intervisie

Met de ontwikkeling van het Toekomstscenario en ook de regiovisie beseffen steeds meer organisaties dat over de eigen muren heen gekeken moet worden. ‘En dat daar ook een kracht ligt om de gezamenlijke aanpak te verbeteren’, vindt Pinckaers. In verschillende regio's in Zuid-Limburg is de training ‘Samen voor Veiligheid’ aan professionals gegeven, gefaciliteerd door Heerlen en Maastricht. ‘Met intervisiemomenten voor verschillende disciplines, zodat mensen van elkaar kunnen leren. Dus niet alleen collega's vanuit de gemeente, maar onder andere ook vanuit Veilig Thuis en de Zorg- en Veiligheidshuizen. Ik ben ervan overtuigd dat op zo'n manier de knelpunten veel duidelijker zichtbaar worden. Omdat je samenwerkt, bereik je ook sneller afstemming over een betere aanpak.’ Inmiddels hebben vierhonderd professionals deze training gevolgd en steeds meer professionals willen deelnemen.

Organisaties met elkaar verbinden

De projectleiders hopen dat lerende netwerken op bredere terreinen worden ingezet om meer organisaties met elkaar te verbinden. Ideeën hiervoor hebben ze. Zo zouden aandachtsonderzoekers Huiselijk Geweld en Kindermishandeling van verschillende organisaties op basis van casusreviews met elkaar in gesprek kunnen gaan. Dierx: ‘Als bijvoorbeeld mensenhandel een thema is, dan raakt dat alle organisaties in het werkveld. En als je een goede werkwijze hebt, waarom zou je dat dan binnen je eigen organisatie houden? Ook zouden we specialisten uit ons eigen netwerk kunnen inzetten voor meer kennis over dit onderwerp. Je hoeft niet altijd een externe trainer in te huren. Hierdoor benut je beter de aanwezige kennis binnen het netwerk.’

Bestuurlijke tafel

De principes van lerende netwerken kunnen eveneens van waarde zijn voor bestuurders. ‘Vaak is de problematiek waarmee bestuurders te maken krijgen veel complexer dan alleen het werkveld van de eigen portefeuille.’ Zij ziet de integratie van praktijkvoorbeelden aan de bestuurlijke tafel als een reële route voor een gedegen aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. ‘We zouden bij de Commissie Zorg en Veiligheid praktijkvoorbeelden kunnen inbrengen. Om vanuit de praktijk van de lerende netwerken te laten zien wat werkt, wat niet en welke onderwerpen aandacht nodig hebben.’

‘Met intervisiemomenten voor verschillende disciplines worden knelpunten veel duidelijker zichtbaar.’

‘Vaak is de problematiek waarmee bestuurders te maken krijgen veel complexer dan alleen het werkveld van de eigen portefeuille’

‘De problemen stoppen niet bij een gemeentegrens’

Peter Schleijpen is voorzitter van het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS) in Limburg. Een gesprek over de gouden regels van het netwerk, het belang van elkaars taal leren verstaan en de rol van bestuurders.

IN 2018 is het RNZS in Limburg gestart. *Julie hebben gekozen voor een sterke focus op casusreviews. Waarom is dat?*

‘Vanuit het Landelijke Netwerk Zorg Straf, waarin de justitieorganisaties en Veilig Thuis (VT) zaten, kwam de vraag om regionale netwerken op te richten voor het bespreken van relevante beleidsuitgangspunten om zo de Ontwikkelagenda Veiligheid Voorop in de regio vorm te geven. Voor ons is de praktijk leidend. Dat hoort natuurlijk ook bij de aard van de organisaties; we moeten snel in actie komen. Dat hadden we

al ingericht via het Actie-Overleg, waarbij VT, Politie en de officier van justitie elkaar wekelijks treffen. Een extra regionaal netwerk moest voor ons een toegevoegde waarde hebben, bovenop de praktijk. Dat lukt met casusreviews, waarin de deelnemers open durven te zijn over wat goed is gegaan en waar de hulp echt tekortschoot. Dat is soms pijnlijk, maar we zijn ervan overtuigd dat deze aanpak concrete verbeterpunten oplevert. Als lerend netwerk kunnen we stukje bij beetje huiselijk geweld en kindermishandeling nog beter tegengaan.’

‘Moeilijke materie en vakjargon zet ik om in gewone mensentaal. Dat helpt om een echt goed gesprek te voeren over pijnpunten.’

>>>

‘Het liefst wil je de resultaten inzichtelijk maken.’

Hoe krijgt u mensen zover dat ze open durven te zijn, ook over fouten?

‘We werken met een aantal gouden regels die gaan over het belang van soft skills, gericht op beïnvloeden in plaats van overtuigen. Deze gouden regels zijn mede tot stand gekomen door externe begeleiding van Jeroen Bos van Blaauwberg. De belangrijkste gouden regel om muren tussen organisaties te slechten, is het lef je fouten te erkennen in bijzijn van andere organisaties. Het is de kracht van kwetsbaarheid. En: verdiep je in het perspectief van de ander en stel open vragen. Met die gouden regels creëer je diepgang in de gesprekken. Dat is nodig om tot de kern te komen en zicht te krijgen op de knelpunten in het zorg- en veiligheidsdomein.’

Wat is uw rol als voorzitter hierin?

‘Als voorzitter moet je het vertrouwen winnen van de deelnemers. Ik kijk af en toe met humor naar mezelf en stel mezelf kwetsbaar op. En ik doe mijn best om iedereen aan het woord te laten, dus ook de mensen die weinig zeggen. Ik laat duidelijk merken dat ik het waardeer dat mensen zich kwetsbaar over het handelen van de organisatie uitlaten. Daarnaast vind ik het belangrijk om moeilijke materie en vakjargon om te zetten in gewone ‘mensentaal’. Het even simpel te houden. Dat helpt om een echt goed gesprek te voeren over pijnpunten.’

Is er met het gebruik van soft skills ruimte voor een stevig gesprek?

‘Jazeker, maar dat betekent niet dat je dit veroordelend moet doen. Je kunt deelnemers wel op iets aanspreken, bijvoorbeeld op het belang van een goede voorbereiding van de vergaderingen. Wat dat betreft heb ik als voorzitter ook een strakke kant: mensen zitten hier niet vrijblijvend.’

Wat maakt het Netwerk voor u de moeite waard?

‘Dat je met elkaar kijkt hoe we het vanaf nu beter kunnen doen. Je kijkt daarbij niet alleen naar de professional, maar ook naar de organisatie. Met die soft skills hebben we een gouden werkwijze gevonden om met elkaar samen te werken. Dat is ook nodig als je naar de gesprekken kijkt over het Toekomstscenario Kind -en Gezinsbescherming. Het bij het oude laten kan echt niet meer.’

Er is een praatplaat gemaakt over de samenwerking. Daar staat dat begrijpen van elkaars taal belangrijk is. Kunt u dat verduidelijken?

‘Binnen het strafdomein hebben partijen vergaande bevoegdheden. Dat merk je ook in de taal. De politie heeft bijvoorbeeld een interventie-palet, oftewel een wapenarsenaal. Een belangrijke taak is simpel gezegd het vangen van criminelen, van boeven. Die terminologische wereld is totaal anders dan die van het zorgdomein, waar de hulpvraag van een patiënt centraal staat. Dan is het zaak om je te verdiepen in de leefwereld van de andere partij. Te luisteren en te vragen om verduidelijking. Want als je taal begrijpt, zie je ook duidelijker de wereld daarachter.’

Wat beschouwt u als het mooiste resultaat van het netwerk?

‘Het werken met afgeronde casuïstiek en samen daarvan willen leren, is de basis van de energie in het netwerk en van de resultaten. De casusreviews hebben ertoe geleid dat er vaker in een vroeg stadium de samenwerking wordt gezocht. Naar aanleiding van een casus over een verwaarloosde baby besloten VT en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) aan de voorkant meer samen op te trekken. Het bespreken van de rollen en bevoegdheden van de netwerkpartners maakte duidelijk wat de meerwaarde is van het betrekken van andere partijen, zoals het Zorg- en Veiligheidshuis. Een ander inzicht is hoe belangrijk het is om binnen het netwerk dezelfde taal te spreken. Dat we als netwerkpartners op één lijn staan als we het hebben over veiligheid. Die samenwerking hebben we tot stand gebracht.’

Zijn er in de afgelopen vijf jaar nog andere resultaten bereikt?

‘Het bespreken van casuïstiek heeft ertoe geleid dat het thema ‘regie’ vaak naar voren kwam. Of beter: het ontbreken ervan. Dat punt is opgepakt met een leeswijzer over regie en samenwerking. Bovendien zijn in Limburg meerdere malen verdiepingsdagen over regie voor professionals georganiseerd. We hebben een aantal verbeteringen doorgevoerd aan de hand van casusreviews. Daarnaast is er ook bijvangst. In plaats van opnieuw een werkgroep op te richten die met een ambtelijk rapport moet komen, kiest men steeds vaker voor leren uit de praktijk. Zoals bij de Commissie Zorg en Veiligheid in Zuid-Limburg. Ook ontstaan er meer lerende netwerken, bijvoorbeeld met betrekking tot personen met verward gedrag die een veiligheidsrisico vormen.’

Wat is er nodig om verbeteringen vanuit het netwerk tot op wijkniveau door te voeren?

‘Hiervoor is een stevige verbinding met het lokale veld ontzettend belangrijk. Elke gemeente werkt vanuit de regiovisie over de aanpak van de problematiek rondom huiselijk geweld en kindermishandeling, maar toch zijn er nog steeds veel onderlinge verschillen. In geval van ernstige situaties wil je dat overal in het lokale veld professionals met voldoende expertise en ervaring zijn aangehaakt. Die weten dat er niet alleen aandacht voor de zorg moet zijn, maar dat veiligheid letterlijk voorop staat. Dat is nog niet altijd vanzelfsprekend. Ik ben dan ook blij dat projectleiders van Aanpak van Geweld in Afhankelijkheidsrelaties zijn aangesloten: zij leggen vanuit gemeentes de verbinding met het lokale veld. Zij vragen aandacht voor veiligheid. En ze weten hoe waardevol het is als ketenpartners bereid zijn van elkaar te leren.’

Welke uitdagingen ziet u voor het netwerk?

‘Er zijn er verschillende. Het begint bij de deelnemers aan het netwerk: weten ze de inzichten verder te brengen in de eigen organisatie? We zeggen tegen elkaar dat we het proces willen verbeteren, maar gebeurt dat ook? Dat vind ik wel een uitdaging: in hoeverre moet je inzetten op het sturen van deelnemers? Is het nodig om gemaakte afspraken te monitoren? Het liefst wil je de resultaten inzichtelijk maken. Dat kan als je KPI's eraan hangt, dat past niet bij de outcome die dit type netwerk realiseert. Bij het Actie-Overleg werken we vanuit vertrouwen: we gaan ervanuit dat je met de punten aan de slag gaat. Dat vertrouwen wil ik ook binnen het Netwerk laten doorklinken. Ondertussen benadruk ik wel elke keer: wie gaat wat wanneer doen? Welke afspraken hebben we met elkaar gemaakt? Want we moeten wel meters maken.’

Wat bedoelt u met meters maken?

‘Dat het steeds vanzelfsprekender wordt dat we bepaalde stappen nemen. Ik noem een voorbeeld. Uit het Verwey-Jonker onderzoek blijkt dat er veel multiprobleem-gezinnen zijn. Dat betekent dat het Zorg- en Veiligheidshuis snel in zicht komt. Van daaruit kan een breed scala aan ketenpartners ingezet worden om een gezin in een acute situatie te helpen. Je wilt dan niet komen aanzetten met: ‘Zover zijn we als organisatie nog niet.’ Het is alsof een huis in brand staat en je zegt: misschien dat we op een later moment de brandweer erbij halen.’ Zo'n stap moet logisch zijn; voor de veiligheid van het gezin.’

Hoe zit het met de bestuurlijke betrokkenheid?

‘Dat blijft een punt van aandacht. Vaak richten organisaties zich op het wegwerken van de eigen wachtlijsten. Of nemen ze al deel aan een intern overleg over casuïstiek. Als je het netwerk niet kent, is het gemakkelijk te denken dat het weinig bijdraagt aan wat je zelf al doet. En dat het onnodig is er capaciteit in te steken. Dat willen we voorkomen. Want als resultaatgericht netwerk hebben we één doel voor ogen: een betere samenwerking binnen het zorg- en veiligheidsdomein, zodat niemand meer in de kou staat bij huiselijk geweld of kindermishandeling. Die sterke samenwerking maakt ook dat elke organisatie zelf effectiever werkt. Dat we herhaling voorkomen en de vicieuze cirkel van geweld weten te doorbreken. Daar hebben we ook bestuurders voor nodig.’

Welke rol ziet u voor bestuurders?

‘Bij het bespreken van de casusreviews lopen we tegen veel dingen aan die door bestuurders kunnen worden beïnvloed. Denk bijvoorbeeld aan managers die de eigen organisatiebelangen voorop stellen. Of systemen die niet optimaal zijn ingericht. Commitment draait niet alleen om bestuurders die zeggen: ‘Goed dat het netwerk er is.’ Of: ‘We hebben dit geaccordeerd en we staan erachter’. Ik zie het liefst dat er steeds meer gemeente-overstijgend wordt gedacht. Eigenlijk is het ook logisch: de problemen waar wij mee te maken hebben, stoppen niet bij een gemeentegrens. Als je kijkt naar een casus over huiselijk geweld in Weert, verschilt die in essentie niet van een casus in Maastricht. Dus is het ook aan bestuurders om te besluiten samen de problemen op te lossen. Zo was er een casus van een verwarde persoon die op straat kwam te staan na huiselijk geweld. Voor hem was er geen goede opvangvoorziening. Binnen ons netwerk werd geconstateerd dat dergelijke gevallen regelmatig voorkomen. Dat brengt de vraag naar voren: hebben we in de regio voldoende voorzieningen? Worden ze goed benut? Daarin kunnen ook bestuurders een rol van betekenis spelen. Zij kunnen een vliegwielfunctie vervullen.’

Peter Schlijpen werkt als senior beleidsadviseur Straf met Zorg bij het Openbaar Ministerie Limburg. Sinds 2020 is hij voorzitter van het Regionaal Netwerk Zorg Straf in Limburg.

‘Als je kijkt naar een casus over huiselijk geweld in Weert, verschilt die in essentie niet van een casus in Maastricht’

Bianca Verhoeven en
Maurice Wackers

‘Het overleg gebeurt op tactisch niveau, maar de ketenpartners blijven dicht bij de uitvoering’

‘De aansluiting tussen het reguliere en het forensische veld: dáár zit voor ons de meerwaarde van het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS)’, vertellen Maurice Wackers, unitmanager Advies & Toezicht en Bianca Verhoeven, regiosecretaris unit Roermond bij Reclassering.

RECLASSERING komt pas in beeld als een zaak in het strafrecht terechtkomt. Vaak zijn er dan al jarenlang signalen van huiselijk geweld bij (hulpverlenende) instanties bekend buiten de strafrechtketen. ‘Onze specifieke kennis over plegers/daders kan dus ook voorin de hulpverleningsketen nuttig zijn. Denk aan risicotaxaties waarbij we een inschatting maken hoe groot de kans op recidive is’, vertelt Wackers. Ze beschrijven hoe Reclassering een andere positie heeft ten opzichte van daders en slachtoffers dan de andere partijen in de keten. Bij huiselijk geweld gaat de zorg vooral uit naar het slachtoffer. Maar ook de dader heeft vaak hulp en begeleiding nodig. Voor een effectieve aanpak van huiselijk geweld moet je dus zorg hebben voor slachtoffer én dader, vinden Verhoeven en Wackers. ‘Daar maken wij ons sterk voor, ook in het netwerk. Met onze informatie over en ervaringen met daders kunnen justitie, politie en/of Veilig Thuis betere afwegingen maken.’

Tijdens de bijeenkomsten merkten ze dat de reguliere hulpverlening weinig aanbod had voor mannen die betrokken zijn bij huiselijk geweld maar nog niet door de rechter zijn veroordeeld. Daarom is Reclassering gestart met een carouselgroep: een vrijwillige groepstraining voor mannen die betrokken zijn bij huiselijk geweld. Ze kunnen direct instromen. Daar leren ze om te gaan met moeilijke situaties. Hoe de cirkel van geweld te doorbreken. De training is effectief, juist omdat het incident nog zo vers is en daardoor de motivatie bij een dader vaak hoog is, zien Wackers en Verhoeven. ‘Het mooie is dat we de netwerkpartners ook weer konden informeren over het bestaan van de carouselgroep.’ De kracht van het RNZS vinden ze dat er weliswaar overleg plaatsvindt op tactisch niveau,

maar dat de ketenpartners dicht bij de uitvoering blijven. Wackers: ‘De casussen die we bespreken binnen het netwerk zijn bijna altijd uitvoeringscasussen. Door hiernaar te kijken op procesniveau ontdekken we dingen die we beter kunnen doen in de samenwerking.’ Aansluiting bij het RNZS levert veel nuttige contacten op, weet Verhoeven. ‘Het netwerk zorgt ervoor dat alle partijen elkaar makkelijk weten te vinden en dat de lijntjes kort zijn.’ Zo kon Verhoeven, als nieuwkomer bij Reclassering, snel kennismaken met het forensische veld dat nieuw was voor haar. Een dagje meelopen met de politie was zo geregeld.’ Ze besloot mee te helpen met de organisatie van een vakdag over kindermishandeling voor partners uit het veld. ‘Ik ervaar zelf hoe waardevol het is dat netwerkpartners elkaar weten te vinden, dus het is belangrijk dat ook daar de lijntjes korter worden.’

Wat doet Reclassering?

Reclassering geeft advies over een dader of verdachte aan het OM, de rechtbank of het gevangeniswezen, houdt toezicht en begeleidt bij werkstraffen. Reclassering is de enige organisatie die in alle fasen van het strafproces een adviserende of toezichthoudende rol kan spelen. Van aanhouding tot en met levenslang toezicht. Vanuit deze wettelijke taken beschikt Reclassering over veel kennis van risicotaxatie op crimineel gedrag, effectieve interventies en het begeleiden van mensen vanuit een gedwongen kader.

‘Het netwerk zorgt ervoor dat alle partijen elkaar makkelijk weten te vinden en dat de lijntjes kort zijn’

Gevraagd: bestuurlijke betrokkenheid

Er zijn veel waardevolle lessen geleerd binnen het team van het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS). Om deze inzichten te verankeren in de aanpak tegen huiselijk geweld en kindermishandeling zijn bestuurders nodig die zich hard maken voor deze bijzondere samenwerking. Bestuurlijk commitment dus. Maar wat is dat precies? En hoe helpt deze betrokkenheid?

Ruimte om samen te kijken naar oplossingen

'Als op bestuurlijk niveau de meerwaarde van dit netwerk niet wordt gezien, dan ga je dat ook merken in de uitvoering. Bestuurlijk commitment heeft ook met financiering te maken. Je wordt vrijgespeeld om naar deze bijeenkomsten te gaan. En je krijgt de ruimte om samen met ketenpartners te kijken naar een oplossing, ook als die buiten je organisatie ligt. Om dat te mogen doen, heb je steun nodig van je bestuurders.'

Vera Theelen is teamleider Ambulante behandeling bij de Rooyse Wissel

'Lijntje met bestuurders nodig'

'Je kunt als medewerker wel een creatieve oplossing bedenken voor de opvang of begeleiding van een ex-gedetineerde of iemand met verward gedrag. Je kunt ook zelf extra stappen zetten richting ketenpartners. Maar dan is steun van leidinggevend nodig. Zij bieden niet alleen de ruimte, maar ook de veiligheid om iets extra's te kunnen doen. Dit commitment stopt niet bij de leidinggevende. Er is ook een lijntje met de bestuurders nodig. Die wéét waar je het over hebt als er bijvoorbeeld gesproken wordt over veiligheid. Veiligheid richting de medewerker, maar ook voor de ketenpartners en de inwoners in een gemeente. Zonder commitment van de bestuurder kan de professional niet. Maar de bestuurder kan ook niet zonder de professional. Dus als we anders willen werken, moet dit vanuit de hele organisatie gebeuren. En dat niet alleen: het gaat om het omarmen van een nieuwe manier van denken door alle organisaties in het zorg- en veiligheidsdomein.'

Bas Bonten, manager Zorg- en Veiligheids-huis Noord-Limburg

'Voorgestelde verbeteringen worden serieus genomen'

'Bestuurlijk commitment betekent voor mij dat mijn directeur heel goed weet over welke uitdagingen we spreken tijdens het overleg met netwerkpartners in het zorg- en veiligheidsdomein. In mijn werk vertaalt dit zich in steun en vertrouwen van mijn regiodirecteur. Wanneer ik extra uren investeer in het netwerk, zoals bij de organisatie van een vakdag, weet ik dat ik hiervoor de ruimte krijg. Verbeteringen voorgesteld door het RNZS worden altijd serieus genomen. Zo hebben we als Reclassering in overleg met gemeenten bepaalde taken opgepakt in het licht van preventief toezicht. Om ervoor te zorgen dat iemand niet afglijdt. Er ontstaat binnen de keten een focus op het gezamenlijk aanpakken van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dat lukt niet zonder commitment van je leidinggevend en het bestuur.'

Bianca Verhoeven, regiosecretaris unit Roermond bij Reclassering.

'Commitment nodig op alle niveaus'

'Ervoor staan én gaan. Mèt body, maar zonder inhoudelijke dominantie, gericht op samenwerking en het gezamenlijke resultaat, weten wanneer je moet leiden én dienen. Dat versta ik onder bestuurlijke commitment. En waarom dat zo belangrijk is? Om de cruciale slag te slaan die de werkwijze van het RNZS aanjaagt en mogelijk maakt: samen leren van de praktijk. Daarna komt het experimenteren en creëren van wat nodig is. Om het daadwerkelijk te dóen met en voor de mensen waar het om gaat. Daar heb je commitment voor nodig, op alle niveaus!'

Karen Lommen, projectleider Geweld in Afhankelijkheidsrelaties Noord- en Midden-Limburg

'Ze zien het netwerk als een kans op verbetering'

'Wij hebben bestuurlijke rugdekking en dat maakt een wereld van verschil. Dat begon al bij het verzoek om aansluiting bij het RNZS, dat van de bestuurder kwam. Hij had gehoord hoe goed het netwerk functioneerde en ondersteunde onze aansluiting honderd procent. Net als ons streven verbeteringen door te voeren in de organisatie. We proberen echt een lerende organisatie te zijn en de verbeterpunten te implementeren in onze werkwijze. De bestuurders fluiten ons ook niet terug als we binnen het netwerk aangeven dat we iets niet goed hebben gedaan. Zij zien het netwerk ook als een kans op verbetering.'

Louis Cornelussen, Bureau Jeugdzorg Limburg

'Het belang van verbinding op bestuurlijk niveau uitdragen'

'Het succes van het RNZS hangt af van commitment. Als je op bestuurlijk niveau geen draagvlak hebt, kun je onderaan in de keten wel alles bij elkaar proberen te schrapen, maar daar heb je niet zoveel aan. Op bestuurlijk niveau moet worden uitgedragen dat het belangrijk is dat we bij elkaar de verbinding blijven zoeken en van elkaar leren. Kortom: voor het verbeteren van de hulp in het zorg- en veiligheidsdomein hebben we ambassadeurs nodig die ons een warm hart toedragen.'

Mariska Senden, teammanager van Zorg en Veiligheidshuis Parkstad.

Casus: een verwaarloosde baby

Welke lessen kunnen we leren uit de praktijk? Hoe kan de samenwerking met netwerkpartners beter? Een beknopt overzicht van een casusreview tijdens het overleg bij het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS).

Veilig Thuis (VT) treft tijdens een huisbezoek een verstandelijk beperkte moeder en haar verwaarloosde baby aan. VT dringt er bij de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) op aan dat ingrijpen nodig is vanwege de acute onveilige situatie voor het kind. De RvdK kiest ervoor in te zetten op de relatie van de moeder met het kind.

Achtergrond:

Een moeder komt niet opdagen bij de periodieke controle op het consultatiebureau. Na een melding bij VT, treft VT tijdens een huisbezoek een verstandelijk beperkte moeder en een verwaarloosde baby. De woning is vies, de baby van vier maanden heeft ernstige luierslag en wordt niet goed verzorgd. Er zijn grote zorgen over het kwetsbare kind. De RvdK wordt gevraagd om per direct een voorlopige ondertoezichtstelling en een machtiging uithuisplaatsen te verzoeken.

Aanpak:

De RvdK kiest ervoor de volgende dag een risicotaxatie uit te voeren. Daarbij blijkt de moeder weliswaar pedagogisch handelingsverlegen, maar zij is bereid om adviezen aan te nemen om te voorkomen dat de baby uit huis wordt geplaatst. Tijdens het multidisciplinair overleg van de RvdK met raadsonderzoeker, jurist en gedragswetenschapper wordt ingeschat dat de veiligheid geborgd kan worden, als de moeder praktische hulp krijgt. Ook wordt er met de moeder gekeken of haar netwerk haar kan ondersteunen. Deze steun is er, al is deze optie niet ideaal. Het onderzoek wordt kort daarop verder voortgezet. Ook de 24-uursdienst wordt vanuit de RvdK geïnformeerd.

Dilemma:

- > Er bestaan bij VT en de RvdK verschillende opvattingen over veiligheid. De RvdK richtte zich meer op de instandhouding van de band van de moeder met het kind, voor het voorkomen van een instabiele uithuisplaatsing. Dit leidde tot onvrede bij VT, die de feitelijke acute onveiligheid constateerde.
- > Er lijkt het risico te bestaan op een tunnelvisie in dit soort acute situaties: kennen we elkaars mogelijkheden wel goed genoeg? En respecteren we die? Beargumenteren we in tijden van crisis wel voldoende over wat onze overwegingen zijn? Zijn we bereid af te stemmen of maakt onze betrokkenheid vooral dat we willen sturen?

Inzichten:

Weet van elkaar wat je doet en kunt

- > Het is niet passend om de RvdK direct om een voorlopige ondertoezichtstelling en een machtiging uithuisplaatsing te vragen. Wel kan aan de RvdK worden gevraagd om een spoedonderzoek te starten. De RvdK verbindt op basis van dit onderzoek conclusies en eventuele noodzakelijke verzoeken aan de rechter.

Informeel elkaar sneller en zoek elkaar op

- > Er is een overlap in de wettelijke taken van VT en de RvdK. De onderzoeken van de RvdK en VT bevatten dubbelingen. Samenwerking tussen de RvdK en VT is van groot belang.
- > Er zijn naar aanleiding van deze casus gesprekken georganiseerd tussen de RvdK en de VT's, omdat meer samen optrekken aan de voorkant gaat helpen. In Limburg gaat VT wanneer dat kan, in een vroeger stadium informatie delen. Ook is VT een vaste partner bij de Beschermingstafel.

Ontkleuren

HET Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS) bestaat vijf jaar, en de politie is een partner vanaf het eerste uur. Zelf ben ik vier jaar geleden ingestroomd als deelnemer. Tijdens mijn eerste bijeenkomst, op het politiebureau in Roermond, maakte ik kennis met de kwartiermakers. Op dat moment zochten ze nog naar een manier waarop we als netwerk van toegevoegde waarde konden zijn en ook hoe we een lerend netwerk konden zijn. Op de eerste ambitie besloten we dat we onszelf als professionele stem zouden positioneren richting bestuur en bestuurlijke gremia. Gevraagd en zeker ook ongevraagd zouden we van ons laten horen op relevante thema's binnen ons domein om inzichten te delen en concrete voorstellen voor verbetering en verandering te doen. Een mooi voorbeeld hiervan vind ik onze whitepaper over het Toekomstscenario Kinderen Gezinsbescherming.

Op de tweede voornoemde ambitie, een lerend netwerk zijn, spraken we af om casuïstiek te delen. Ik beet het spits af met een casus over femicide. Een casus waarin het politieoptreden diverse aandachtspunten kende. Spannend, maar ik besloot weloverwogen om de casus in te brengen. Het was voor mij een zogenaamde 'proof of the pudding...' om

te ervaren of we binnen het netwerk in staat waren om ons kwetsbaar op te stellen. Echt naar elkaar te luisteren. Uit het oordeel te blijven. Verdiepende vragen te stellen en vervolgens met elkaar op te halen welke verbeterpunten te duiden waren. En hoe je dat laatste samen in de praktijk kunt brengen.

Mijn 'debuut' met het inbrengen van een casus was een indrukwekkende ervaring. De collega's in het netwerk waren onder de indruk van mijn openheid en ik was op mijn beurt onder de indruk van de professionele manier waarop we met elkaar de casus afpelden en inzichten oogstten. Dit gaf me, en dat gevoel heb ik nog steeds, het besef van samen ergens voor staan.

Ook realiseerde ik me dat deze manier van samenwerken van mij persoonlijk vraagt om te 'ontkleuren', om voor veel meer dan alleen de politieorganisatie te staan. Om die 'ontkleuring' te bekrachtigen, ga ik vaak in burgerkleding naar de vergaderingen van het netwerk. Om uit te drukken dat ik van het geheel ben, dat men mij als persoon ziet en niet als het uniform.

We staan samen voor het verbeteren van de totale aanpak van Zorg en Straf en dat vraagt van je om over de grenzen van je eigen organisatie te kijken en daar ook je aandeel op te pakken. Uiteraard met respect voor ieders rol en verantwoordelijkheid, maar vanuit een houding en energie die de ander laat voelen dat je meedenkt en meedoet, met oog voor het grotere plaatje.

Anita Ebersson, sectorhoofd van de politie in Parkstad en Zuid-West Limburg, portefeuillehouder Zorg en Veiligheid.

'Mijn debuut met het inbrengen van een casus was een indrukwekkende ervaring'

Bas Bonten

VAN NOORD TOT ZUID

‘We moeten samen de schutting afbreken waar we eerder wel eens wat overheen gooiden’

‘Durven we verder te kijken dan wat ‘normaal gesproken’ onze verantwoordelijkheid is?’

SOMS is de begeleiding van een inwoner zo complex, dat je wel met elkaar moet nadenken hoe zo’n persoon verder te helpen. Bijvoorbeeld een ex-gedeteneerde met een behoorlijk gewelddadig verleden die na jarenlange detentie plotseling wordt vrijgesproken. Hoe moet hij zijn leven weer oppakken? Waar gaat hij wonen? Met welke begeleiding? Als Veiligheidshuis zijn wij de kruipolie die ervoor zorgt dat de keten goed met elkaar samenwerkt. Na een melding kijken we met de netwerkpartners hoe zo’n casus aan te pakken. Er volgt een persoonsgerichte aanpak, met een casus- en een procesregisseur, die ervoor zorgen dat de samenwerking soepel verloopt. We maken afspraken

die nagekomen moeten worden. Als het nodig is, dan schalen we op naar bestuurders, om er zo voor te zorgen dat er toch een goed plan komt. Een vereiste hiervoor is dat je organisatie en je werkwijze bekend moeten zijn bij de netwerkpartners. Toch gaat er nog steeds veel tijd en energie verloren in het vinden van de juiste hulp. Zowel voor de kwetsbare inwoner als voor de professional kan dit demotiverend werken. Complexe casussen over huiselijk geweld en/of kindermishandeling worden maar incidenteel bij ons aangemeld. Door de deelname aan het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS) hopen we eerder betrokken te worden bij complexe casuïstiek. Wij pakken nooit een casus over, maar we kunnen wel meedenken, onafhankelijke regie voeren, ons netwerk gebruiken en adviseren. Tijdens de bijeenkomsten merk ik dat het loslaten van de denkwijze en de regels binnen de eigen organisatie nog steeds moeilijk is. Maar ik denk: je kunt best trouw blijven aan je eigen criteria, als je maar de rek blijft opzoeken. Durven we verder te kijken dan wat ‘normaal gesproken’ onze verantwoordelijkheid is? Neem privacy. Durven we gegevens te delen voor uitvoering van een taak in het algemeen belang of voor de veiligheid van een inwoner? Vaak is dat toegestaan, mits je je besluit kunt verantwoorden.

Wat ik geleerd heb uit de casusreviews is dat in negen van de tien gevallen het misgaat door slechte communicatie of überhaupt geen communicatie. Uiteraard niet bewust, maar netwerkpartners weten van elkaar niet welke informatie over een cliënt al bekend is. Of wat een organisatie kan bieden. Dus de overleggen helpen om inzicht te krijgen in elkaars werkwijze en ook op de knelpunten. Je leert ook elkaars onmogelijkheden respecteren. Maar dan is de vraag: hoe verder? Het RNZS is een lerend netwerk. Het is al een grote winst dat het netwerk een afspiegeling is van hulpinstanties op het gebied van zorg en straf in de provincie. Dan kun je effectief stappen zetten. Alleen, sommige obstakels kunnen we niet zelf oplossen. Zo zijn de systemen van de verschillende netwerkpartners niet op elkaar aangesloten, waardoor bepaalde meldingen niet bij relevante partijen bekend zijn. Of er zijn te weinig passende woonplekken voor de meest complexe casuïstiek. Maar we kunnen wel de boodschap van dit netwerk verder in onze eigen organisatie brengen. Door met bestuurders en managers aan tafel te gaan zitten en te bespreken wat nodig is voor die broodnodige samenwerking. Want het is simpel: als je doet wat je deed, krijg je wat je kreeg. Hoe zetten we de deur naar netwerkpartners en samenwerking iets meer open? Hoe breken we de schutting af waar we eerder wel eens wat overheen gooiden? Dat is iets wat we samen moeten doen.’

Bas Bonten, manager Zorg- en Veiligheidshuis Noord-Limburg

‘Je wilt op het snijvlak van straf en zorg niets aan het toeval overlaten’

IN onze regio neemt het aantal meldingen over mensen met verward gedrag toe. Vaak vallen ze tussen wal en schip, omdat er op de achtergrond complexe problemen spelen. Het kan gebeuren dat de politie vanwege overlast een persoon naar een GGZ-instelling wil brengen, maar dat de instelling diegene niet binnen kan laten. Waarom dat zo is, blijft vaak in het midden. Pas als je als partners in het zorg- en strafdomen de tijd neemt om naar elkaars uitleg te luisteren, ontdek je de achterliggende reden. Wellicht is een behandeling niet passend, of is die persoon al onder behandeling geweest. Dan begrijp je beter waarom een bepaalde casus niet op het bordje van organisatie A hoort, maar eerder van organisatie B.

Het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS) zorgt ervoor dat we een blik kunnen werpen in de keuken van andere organisaties. Casusreviews zijn hiervoor een goede manier. Je krijgt zicht op de beperkingen van elke organisatie, bijvoorbeeld op het gebied van informatiedelen. Zo bespreken we onlangs een casus over stalking. Voor het bieden van goede hulp is het delen van gegevens nodig. Maar hoever mag je hierin gaan? De richtlijnen hiervoor zijn jaren geleden opgesteld, niet iedereen heeft helder op het netvlies wat mag en niet mag. We mogen vaak méér delen dan wordt gedacht, mits je daarvoor goede redenen hebt. Een belangrijke stap vooruit, want zo kun je sneller zien welke hulp al is ingezet en wat nog nodig is.

De kracht van het netwerk is ook dat je leert van je collega’s in andere regio’s. Zo hebben we in Noord, Midden en Zuid-Limburg een zorg-

Mariska Senden

VAN NOORD TOT ZUID

coördinator mensenhandel. Door casusreviews zagen we dat meldingen van mensenhandel in Noord-Limburg terechtkomen bij het Zorg- en Veiligheidshuis, maar in Zuid-Limburg bij Veilig Thuis. Hoe stroomlijn je dat? Door dit met elkaar te bespreken, ontdek je wat nodig is om zo snel mogelijk de beste zorg te kunnen bieden. Het RNZS heeft bij mij tot meer inzichten geleid. We gaan vaak uit van vanzelfsprekendheden. Dat er meteen procedures worden gestart na een melding. Maar er zijn altijd omstandigheden waardoor goede zorg niet kan worden gerealiseerd: een medewerker is ziek of een mailbox is vol. Je hoeft geen controlfreak te worden, maar check wel of de informatie op de juiste plek ligt en het proces loopt. Dat probeer ik nu ook in mijn organisatie verder te brengen. Je wilt op het snijvlak van straf en zorg niets aan het toeval overlaten.’

Mariska Senden, teammanager van Zorg en Veiligheidshuis Parkstad. Binnen het Regionaal Netwerk Zorg Straf vertegenwoordigt zij de Zuid-Limburgse Zorg- en Veiligheidshuizen Parkstad, Westelijke Mijnstreek en Maas-tricht-Heuvelland.

Wat doen de Zorg- en Veiligheidshuizen?

In de Zorg- en Veiligheidshuizen bespreken gemeenten, zorg- en justitiepartners casussen waarin sprake is van complexe en meevoudige problematiek op het snijvlak van zorg en veiligheid.

‘Samen ontdekken we wat nodig is om zo snel mogelijk de beste ondersteuning te kunnen bieden’

Bestuurlijke samenwerking nodig in de strijd tegen huiselijk geweld

Een gedeelde opgave

Preventie, signalering, het stoppen van kindermishandeling en huiselijk geweld én het aanbieden van passende hulp: het behoort allemaal tot het takenpakket van gemeenten. Ook voeren gemeenten de regie op de samenwerking tussen alle betrokken partijen. Partijen die in verschillende ketens en vanuit verschillende wettelijke kaders en beleidsdomeinen werken. We spraken met drie burgmeesters en een wethouder die zich hiervoor sterk maken.

Wim Hillenaar

‘Als we handelen nádat we signalen hebben opgepikt, zijn we eigenlijk al te laat.’

Wim Hillenaar, burgemeester van Maastricht

‘De oproep van de voormalige Amsterdamse burgemeester Eberhard van der Laan in 2014, voorzitter van de Taskforce Kindermishandeling, om actiever de jeugd te beschermen was voor mij een wake-up call. Dit blijft, zelfs tien jaar later, relevant. De impact van tragische casussen, zoals het Limburgse jongetje Gino dat in 2022 werd ontvoerd en vermoord, onderstreept de urgentie. Dit soort casussen die landelijke aandacht trekken en zoveel persoonlijk drama bevatten, versterken onze vastberadenheid. We willen dit voorkomen maar we weten dat we nooit garanties kunnen bieden. Toch willen we met elkaar zeker weten dat we er alles aan doen. Maastricht vervult als centrumgemeente een leidende rol in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit betekent dat we voorwaarden scheppen die professionals helpen om vroegtijdig signalen bij gezinnen te herkennen en ernaar te handelen. We zetten ook in op het verbeteren van de samenwerking tussen alle betrokken partners in zorg- en strafdomen. Die noodzaak is groot, juist omdat zorg en straf twee verschillende werelden zijn. Met eigen jargon, beschermingsmechanismen en manieren van werken. Als we niet oppassen, cultiveren we dat ook nog. Toch zijn het twee kanten van

dezelfde medaille. We zien in de casuïstiek dat er vaak sprake is van meerdere problemen. Denk aan GGZ-problematiek van de ouders, bestaanszekerheid en verslavingen. Dit is een opgave die geen organisatie alleen aankan. Het is essentieel dat we elkaars expertise doeltreffend benutten. Het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS) bevordert dit door terug te kijken op casuïstiek, leerpunten te identificeren en werkprocessen te optimaliseren. Knelpunten die in het RNZS ter sprake komen, zetten we op de agenda van onze Commissie Zorg & Veiligheid. Zo zorgen we ervoor dat de samenwerking op operationeel niveau verbetert.

Dit onderwerp, vaak omgeven door taboes, speelt in alle lagen van de samenleving en kent vele uitingsvormen. Als we alleen handelen nádat we signalen hebben opgepikt, zijn we eigenlijk al te laat. Beter is het om huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen. Ik hoop daarom dat we als hele maatschappij nog verdere stappen zullen zetten. Initiatieven zoals ‘Limburg tegen kindermishandeling’, met partners als de Zuyd Hogeschool, sluiten daar mooi bij aan. Het is belangrijk om te beseffen dat de preventie van kindermishandeling en huiselijk geweld een brede, gezamenlijke verantwoordelijkheid is. Het is van iedereen. Dit vraagt dus iets van ons allemaal. Van ouders, die bereid zijn eerder hulp in te schakelen als het mis dreigt te gaan en eerder erkennen dat ze misschien iets minder talent hebben om met het eigen kind om te gaan dan ze gedacht hadden. Van ketenpartners, die over de gemeentegrenzen de samenwerking opzoeken en kennis delen. En van bestuurders die zich realiseren dat we elkaar nodig hebben en dat we dit niet alleen kunnen oplossen.’

.....

‘We moeten over onze schaduw heenstappen’

Marion Leurs-Mordang, burgemeester van Stein en voorzitter van de Commissie Zorg en Veiligheid Zuid-Limburg

‘Huiselijk geweld komt bovengemiddeld vaak voor in Zuid-Limburg. Dit is mede te wijten aan de relatief zwakke sociaal-economische situatie. Bovendien zijn dossiers vaak complex door meerdere achterliggende oorzaken, variërend van werkloosheid tot jeugdtrauma's. Ook ontbreekt in de uitvoering nog te vaak samenhang, waardoor professionals tegen muren aanlopen. Daarom is in 2021 de Commissie Zorg en Veiligheid Zuid-Limburg gestart. Met deze commissie willen we de regio toerusten om zo goed moge-

lijk te handelen bij nieuwe complexe domeinoverstijgende vraagstukken. De commissie moet uiteindelijk een overkoepelende, coördinerende, strategische en verbindende rol krijgen op het snijvlak van zorg en veiligheid. De ervaringen en inzichten van lerende netwerken en overlegtafels zijn dan ook belangrijk voor ons.

Er zijn verschillende parallellen te trekken met het RNZS. Net als het netwerk investeren we in vertrouwen, samenwerking en het opbouwen van expertise. Elkaar goed leren kennen als netwerkpartners hoort daar ook bij.

Het mooie is dat de commissie en het netwerk elkaar ook steeds beter weten te vinden. Een deel van de partners van het netwerk schuift bij complexe casussen ook al aan. Dus wij profiteren ook weer van de ervaringen en inzichten die in het netwerk zijn opgedaan. Maar de samenwerking gaat verder. Als de Commissie knelpunten signaleert die nader onderzocht moeten worden, kunnen die vraagstukken ook op de tafel van het RNZS terecht komen. Er is ook ruimte voor advisering. Te vertellen waar we tegen-

‘Knelpunten die de Commissie signaleert, kunnen als vraagstukken op de tafel van het RNZS terecht komen’

Marion Leurs-Mordang

Marion Leurs-Mordang

'Verandering is pas mogelijk was we het totaalplaatje doorgronden'

Frans Schatorjé

Mirjam Gerrits (gemeente Venlo) is regionaal beleidsadviseur Geweld in Afhankelijkheidsrelaties en lid van de werkgroep Toekomstscenario.

'Jeugdpartners, veiligheidspartners, WMO-partners: bij geweld in afhankelijkheidsrelaties heb je te maken met zoveel partijen. Dat maakt het best lastig om af te stemmen. Want eigenlijk is geweld in afhankelijkheidsrelaties van iedereen. Daarom is het lerend netwerk RNZS zo'n goed idee. Juist van dingen die fout zijn gegaan, leren we met elkaar. We durven ons allemaal kwetsbaar op te stellen en te reflecteren op onszelf en anderen. Dat helpt om het in de toekomst beter te doen. Dat is echt de verdienste van al die ketenpartners die in het RNZS zitten. We voelen ons collectief verantwoordelijk voor al die gezinnen.'

aanlopen en hoe we dat hebben aangepakt. Die beweging zie je aan beide kanten. Als een casus over huiselijk geweld wordt besproken en er is geconstateerd dat niet helder was wie de regie had, kan dat worden teruggekoppeld aan de Commissie. De knelpunten die we constateren, zijn vaak breder dan een individuele casus. Vaak laat zo'n casusreview zien wat structureel aandacht nodig heeft. Dat gaat vaak verder dan alleen het verbeteren van werkprocessen. Zijn de resultaten van het netwerk dan ook meteen meetbaar? Ja en nee. Het is een winstpunt dat de bevindingen onderling worden gedeeld. Zo weten we inmiddels dat er veel winst te behalen valt bij vroegtijdig ingrijpen, zoals bij de aanpak van kwetsbare zwangere vrouwen. Vroeger wachtten we tot na de geboorte en grepen pas in als het misging. Nu handelen we proactiever. Dit doen we in projecten rondom voorlichting en anticonceptie. Bij de zwangerschap zorgen we direct voor begeleiding en ondersteuning. Dit verhoogt de kans op een goede start voor het kind en helpt bijvoorbeeld bij het voorkomen van uithuisplaatsingen. Zo'n voorbeeld laat zien hoe belangrijk het is om inzichten te delen. Dat lukt alleen als er voldoende vertrouwen is, want het is niet gemakkelijk te erkennen dat een organisatie iets niet goed heeft gedaan. Een ander winstpunt is dat we ons gezamenlijk verantwoordelijk voelen voor verbetering. Binnen de Commissie koppelen we nu portefeuillehouders aan specifieke onderwerpen, zodat we een vinger aan de pols kunnen houden. Die positief-kritische houding ten opzichte van de samenwerking moeten we vasthouden. En wat mij betreft trekken we in heel Limburg met elkaar op. Doe je dat niet, dan mis je veel puzzelstukjes. We hebben de samenwerking binnen deze domeinen heel hard nodig. De basis hiervoor ligt er al.'

'Goede regionale afspraken zijn voor ons essentieel'

Frans Schatorjé, wethouder in Venlo met de portefeuilles jeugd, onderwijs en financiën

'Organisaties zoals Veilig Thuis opereren regionaal. Goede regionale afspraken zijn daarom voor ons als gemeente essentieel. Dat is niet altijd gemakkelijk. Er zijn zoveel partijen betrokken bij de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld. Bovendien is elke gemeente uniek. Wijkteams verschillen dan ook per gemeente in organisatie en inrichting. Het RNZS helpt ons om onderling af te stemmen. Om wederzijds begrip te kweken. Zorg en straf

zijn echt verschillende werelden. Het is waardevol om inzichten te delen over casuïstiek. Om samen te praten over verschillende perspectieven van de straf- en zorgketen. En om na te denken hoe we deze kunnen verenigen. Ook in Venlo zien we dat veiligheid in gezinnen vaak sterk samenhangt met andere issues, zoals werkloosheid, verslavingsproblematiek en/of armoede. Verandering is pas mogelijk als we het totaalplaatje doorgronden. Veiligheid heeft eerste prioriteit. Daarna richten we ons op onderliggende oorzaken. Om herhaling te voorkomen. Onze wijkteams zetten zich hier enorm voor in. En staan altijd open voor nieuwe ideeën en methoden. Er loopt bijvoorbeeld in onze regio een pilot voor een nieuwe werkwijze voor complexe casuïstiek, zoals ernstig huiselijk geweld en zeden- en stalkingszaken: de Multidisciplinaire Aanpak (MDA++). Venlo heeft bovendien nu ook de Doorbraakmethode geïntroduceerd voor gezinnen met complexe problemen die vastlopen in de bureaucratie en waarvoor iets extra's nodig is. Bijvoorbeeld een uitzondering op een regel.

Het is leerzaam om te horen hoe andere gemeenten werken. Welke aanpak ze hanteleren, welke innovaties er zijn. Regionaal overleg maakt dit mogelijk. We streven ook naar bestuurlijke samenwerking, maar in de praktijk is dat soms lastig te organiseren. Zo leidden in een andere regio inspectiebevindingen tot een bestuurlijke tafel, gericht op zorg en veiligheid. Alleen zakte het een beetje in elkaar toen die urgentie verdween. Dat is jammer. Het is zaak dat bestuurders de verbinding en samenwerking actief blijven nastreven, ook als we misschien niet elk half jaar om de tafel zitten. Daarin zie ik een rol voor mezelf weggelegd. Ik houd de lijnen kort. Dat lukt gelukkig. Als er ernstige casussen op dit gebied zijn, dan weten we elkaar bestuurlijk snel te vinden.'

'Cijfers huiselijk geweld en kindermishandeling: topje van de ijsberg'

Raymond Vlecken, burgemeester van Weert

'Als burgemeester word ik op de hoogte gebracht van zorgen omtrent gezinnen in Weert. Voor Limburg ben ik bovendien portefeuillehouder mensenhandel, dat raakt aan huiselijk geweld. Ik controleer of problemen op dit vlak bekend zijn. Soms grijp ik zelf de telefoon. Vooral wanneer acties ineffectief zijn of niet wordt doorgepakt.

De lijnen zijn kort, of het nu gaat om politie of maatschappelijk werk. Ik wil niet dat ik van een casus wist, maar niets heb gedaan en dat het vervolgens tragisch misgaat. Tegelijkertijd moeten we erkennen dat dit mensenwerk is. Ons doel is het minimaliseren van menselijk falen, maar we moeten realistisch zijn. Niet alles is te voorkomen, wat soms pijnlijk duidelijk wordt. Niet alleen de directe omgeving, maar de hele samenleving reageert dan heftig op dergelijke voorvallen. De impact is gigantisch. Stille tochten, agressie naar hulpverleners, en de blijvende vraag: "Wat is er gebeurd?". Dat raakt ook onze professionals diep. Want er loopt in Limburg geen professional rond die niet het beste wil voor gezinnen. Voordat ik burgemeester werd, was ik twintig jaar advocaat. Kinderstrafzaken lieten mij de impact zien van huiselijk geweld en kindermishandeling. Toen viel het mij al op dat te vaak te veel mensen betrokken zijn bij één gezin. Herhaaldelijk verhaal moeten doen aan verschillende professionals leidt bij gezinnen tot ver-

'Ik wil niet dat ik van een casus wist, maar niets heb gedaan'

Raymond Vlecken

Frans Schatorjé

Raymond Vlecken

>>>

'Wat mij betreft trekken we in heel Limburg met elkaar op'

Marion Leurs-Mordang

moeidheid en een gevoel van niet gehoord worden. Ondanks het goede werk van ketenpartners is méér structuur nodig.

Dit voorkomt bespreking van een gezin op mischien wel zes tafels tegelijk. En het voorkomt stagnatie door organisatorische en financiële belangen. Voordat je het weet, ben je twee of drie jaar verder en zijn er meer trauma's opgelopen. Ik ben daarom voorstander van de casemanagerbehandeling: één professional per gezin voor begeleiding en het inschakelen van noodzakelijke hulp.

De intentie om de samenwerking te verbeteren is er. Dat is positief. Er valt echter nog veel te winnen. Voor een blijvende gedragsverandering is het bijvoorbeeld nodig in te zien dat het ene gezin het andere niet is. Gezinnen die worstelen met bestaanszekerheid, opleiding en werk hebben vaak andere sturing nodig dan mensen die het sociaal-economisch goed hebben. Kunnen

we verschillende kwetsbare gezinnen een passend perspectief bieden? Als je dat echt goed wil doen, moet je een kritische blik werpen op ons hele systeem. Op de hele zorg- en strafketen. Maar zodra we daaraan knagen en duwen, raken we organisaties in hun belangen, ook financieel. Dat is lastig. Toch is die verandering nodig, daarvan ben ik overtuigd.

Wat de lokale situatie betreft: Weert scoort relatief hoog op brede welvaart als je kijkt naar inkomen, welzijn en levenskwaliteit. Zuid-Limburg kent een ander scenario. Je ziet dan ook dat de problematiek in Weert verschilt van bijvoorbeeld Landgraaf. Maar als er hier casuïstiek is, dan is het ook in volle hevigheid. We moeten daarbij beseffen dat de cijfers over kindermishandeling en huiselijk geweld waarschijnlijk maar een topje van de ijsberg laten zien. We komen nog steeds te weinig achter die voordeur. Dus, ook in Weert is het alle hens aan dek.'

Wetgeving rond huiselijk geweld en kindermishandeling

De verantwoordelijkheid van gemeenten op dit terrein is geworteld in meerdere wetten en enkele internationale verdragen:

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
Volgens de Wmo zijn gemeenten verantwoordelijk voor de aanpak en preventie van kindermishandeling en huiselijk geweld.

Jeugdwet

De Jeugdwet maakt gemeenten verantwoordelijk voor zowel signalering, diagnostiek, hulp en behandeling bij kindermishandeling.

Wet Tijdelijk Huisverbod

Deze wet geeft burgemeesters de bevoegdheid om bij kindermishandeling of een ernstig vermoeden daarvan een huisverbod op te leggen aan een pleger van huiselijk geweld. Om verdere escalatie te voorkomen en hulpverlening op gang te brengen.

Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

De meldcode helpt professionals om te bepalen wat te doen bij signalen en vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van de meldcode.

Huisvestingswet

Deze wet bepaalt dat gemeenten urgentie moeten verlenen aan slachtoffers van geweld die in de opvang verblijven. Als er een urgentiesysteem is, moeten gemeenten slachtoffers van huiselijk geweld voorrang geven. Ook als zij niet in de opvang verblijven.

Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Dit verdrag stelt dat kinderen recht hebben op bescherming tegen alle vormen van lichamelijke en geestelijke mishandeling en verwaarlozing. De overheid moet alle nodige maatregelen nemen om dit te realiseren.

Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld

Op basis van dit verdrag is Nederland verplicht maatregelen te treffen om geweld te voorkomen, slachtoffers te beschermen en daders te berechten en te bestraffen.

'De cijfers over kindermishandeling en huiselijk geweld laten waarschijnlijk maar een topje van de ijsberg zien'

Raymond Vlecken

Casus: Kind groeit op in een onveilige omgeving

Welke lessen kunenn we leren uit de praktijk? Een casusreview tijdens het overleg bij het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS).

Veilig Thuis (VT) krijgt een melding over een kind dat opgroeit in een onveilige woning. Het gezin kampt met veel problemen. Is het nog veilig dat de kinderen hier opgroeien?

Achtergrond:

De moeder heeft meerdere kinderen van twee verschillende vaders. Haar leven kent een patroon van conflicten en agressie. Het gezin heeft op straat gezwoven, er zijn geweldsincidenten gepleegd of de gezinsleden hebben deze meegemaakt. Inmiddels woont de moeder samen met de biologische vader van haar jongste kinderen. De problemen zijn niet opgelost: er is nauwelijks geld en de woning zorgt voor nog meer zorgen door drugsoverlast in het pand en gebrek aan hygiëne. Verschillende politieagenten zijn inmiddels aan de deur geweest. Vertrouwen in de hulpverlening is er weinig.

Aanpak:

Doel is het opbouwen van vertrouwen voor een goede samenwerking met de ouders. VT geeft bij de overdracht naar de gemeente aan dat het nodig is om op constructieve wijze te blijven bouwen aan de basisveiligheid van dit gezin. Blijvende aandacht is nodig voor huisvesting, werk, inkomen, participatie en voor hun zware geschiedenis. Er wordt een consultant ingezet, met kennis over de ontwikkeling van kinderen alsook over vraagstukken van volwassenen. VT heeft veiligheidsvoorwaarden gesteld en spoedonderzoek bij Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) gevraagd. De moeder kijkt samen met de raadsonderzoeker naar de veiligheid. Ook staat ze open voor ondersteuning op het gebied van huisvesting en financiën. Gedurende de hulpverlening is er op de achtergrond een goede samenwerking met zowel VT als de RvdK; er worden afspraken gemaakt en dezelfde grenzen worden gehanteerd.

Dilemma's:

Hoe ver ga je onderzoeken of er sprake is van een strafbaar feit, terwijl je ook contact wilt houden met de ouders? Wat doe je als blijkt dat een ouder een uitkering heeft en toch werkt? Stopt de uitkering, dan betekent dit dat er straks geen geld meer is voor maaltijden.
> Er wordt ingezet op intercollegiale afstemming met VT, waarbij ook het gevoel van verantwoordelijkheid gedeeld kan worden. Belangen worden continu gewogen: wat levert welke

interventie op en welke risico's zijn er? Er wordt preventief gekeken, maar ook op langere termijn, met aandacht voor het nu.

- > Hoe zorg je voor de veiligheid van de eigen consultants?
- > Kratte bij de politie maakt het moeilijker om gezamenlijk op te trekken.
- > Eigen veiligheid moet bij elk bezoek steeds opnieuw een afweging zijn. In deze casus houden consultants collega's op de hoogte van afspraken en ook kunnen consultants alarm slaan.

Wat beter kan:

Als er een maatregel is, is het niet altijd vanzelfsprekend dat er een samenwerking met Reclassering is. Zo wordt er niet automatisch een uitvraag door VT bij Reclassering gedaan, terwijl Reclassering belangrijke informatie kan hebben over een persoon. In deze casus geeft de moeder geen toestemming om met Reclassering contact op te nemen. Zij zou Reclassering zelf periodiek op de hoogte houden.

Succesfactoren:

- > Het ziekenhuis maakt een melding bij VT na huisbezoek (vanuit het kwetsbare zwangerschap-overleg), waarna het gezin openstaat voor contact met de hulpverlening. De consultants hebben direct de woningbouwvereniging gebeld voor verbetering aan de woningsituatie. Dat is aangepakt. Ook krijgt de moeder een bystartpakket voor haar derde en vierde kind. Daarnaast is hulp geboden bij het aanvragen van een uitkering, net als mediation met een bewindvoerder. De vertrouwensband tussen de ouder(s) en de consultants blijkt van grote waarde. De moeder heeft meer zelfinzicht en besluit aan zichzelf werken.
- > Door met vragen van de ouders aan de slag te gaan kan worden gewerkt aan verbinding en vertrouwen met het gezin.
- > Consultants krijgen een voet tussen de deur vanuit een positieve benadering. Hierdoor ontstaat ruimte om ook lastige onderwerpen bespreekbaar te maken. Ondertussen wordt telkens gekeken naar de veiligheid van alle gezinsleden, alsook die van de hulpverleners. Consultants hebben een duidelijke regierol gepakt: er is een goede verbinding tussen het lokale veld en de regionaal werkende partners, zoals VT, RvdK en politie én er is afgestemd met andere betrokkenen.

UIT DE PRAKTIJK

Een casus met dodelijke afloop belandde op het bureau van de incidentencommissie van Bureau Jeugdzorg Limburg en Veilig Thuis Noord- en Midden Limburg. De hulpverlening moest beter, maar hoe? Het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS) in Limburg werd hiervoor een ideaal podium, ontdekten Sophie Willemsen en Louis Cornelussen van Bureau Jeugdzorg Limburg (BJz Limburg).

Sophie Willemsen

‘We moeten dezelfde taal leren spreken’

‘Nu is het tijd voor de vraag: wat hebben we bereikt?’

HET begon met een man die zijn vrouw stalkte en haar uiteindelijk vermoordde. Vervolgens ontnam hij zichzelf het leven. De schrijnende casus werd gemeld, zoals het hoort, bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Willemsen, beleidsadviseur jeugdreclassering bij Bureau Jeugdzorg Limburg (BJz Limburg): ‘De inspectie vroeg ons onderzoek te doen naar de relatie met de hulpverlening. En of we aanbevelingen konden doen over hoe de hulpverlening te verbeteren. Wat deze casus complex maakte, was dat het ministerie van Justitie en Veiligheid ook een eigen onderzoek opzette, inclusief gesprekken met ketenpartners, want het ging ook over stalking. In dit licht was het RNZS een ideaal podium om met alle ketenpartners ons over deze zaak te buigen.’

Hulpverlening verbeteren

‘We zoeken telkens naar manieren waarop we onze hulpverlening kunnen verbeteren’, vult Cornelussen aan. Hij is hoofd afdeling beleid BJz Limburg. ‘Soms betekent dit dat verandering in de organisatie nodig is, maar soms ligt de oplossing in het verbeteren van de ketensamenwerking.’ Alleen: BJz Limburg was een jaar geleden nog geen lid van het netwerk. Er volgde een sollicitatiegesprek (‘wat kom je halen en wat breng je?’) waarna BJz Limburg kon aanschuiven. Sindsdien heeft BJz Limburg diverse casussen ingediend.

Gezamenlijke verantwoordelijkheid

Dat er vanuit geheel andere invalshoeken wordt meegedacht bij complexe casussen noemt Willemsen de kracht van het netwerk. Zoals met de casus van een zwaar mishandeld kind. ‘Eerst organiseerden we zelf een leerbijeenkomst. Een half jaar later brachten we deze casus in tijdens een bijeenkomst van het RNZS, samen met de RvdK en Veilig Thuis (VT) Zuid Limburg Zuid-Limburg. Met verschillende partners keken we naar ieders rol en verantwoordelijkheid. Soms heb je de neiging te denken: ‘Tot hier gaat onze verantwoordelijkheid en nu is het aan de volgende partij’. Maar we hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid om goede zorg tijdig te leveren. En welke stappen kunnen we dan extra zetten? Over die prikkelende vraag denken we samen na.’

Terminologie

Tijdens de bijeenkomsten van RNZS werd duidelijk hoe belangrijk het is dat partners dezelfde ‘taal’ spreken. Cornelussen: ‘Dat begint al bij de inschatting van de risico’s. Als een man een vrouw achtervolgt, is dat huiselijk geweld of spreek je over stalking? Vaak wordt de keuze voor stalking pas heel laat gemaakt, want dan krijgt een casus een hele andere lading bij de ketenpartners. Bij stalking gaan meteen de alarmbellen af bij alle organisaties. VT start met een Actie-Overleg, waarbij met het Openbaar Ministerie allerlei veiligheids garanties in kaart worden gebracht. Helaas gebeurde dit in deze casus net te laat.’ Ook voor een toekomstige samenwerking is het voeren van dezelfde taal essentieel, vindt hij. Of dat er minstens kennis is van elkaars ideeën over terminologie. ‘Er wordt binnen het netwerk gesproken over een gedeeld veiligheidsplan voor elk gezin en elk kind. In de ideale wereld is het natuurlijk fantastisch: alle organisaties werken volgens hetzelfde plan. Maar ik denk dat dat nog wel wat voeten in de aarde heeft. Neem bijvoorbeeld alleen al de terminologie. Over dezelfde begrippen moet je precies dezelfde consensus hebben. Maar er zijn zoveel nuances, alleen al bij de term veiligheid. De politie denkt al heel anders over veiligheid dan wij vanuit BJz Limburg. Zij kijken naar acute veiligheid, wij naar ontwikkelingsveiligheid. Maar dat we ons bewust zijn van de verschillen in de terminologie, maakt wel dat we steeds meer koers kunnen zetten richting betere afstemming in de keten.’

Werkproces

Een ander verworven inzicht is de noodzaak om relevante partijen te betrekken. Cornelussen: ‘Dat lijkt logisch, maar kennelijk zijn er blinde vlekken. We ontdekten als VT dat we niet automatisch bij Reclassering Nederland controleren of een dader van huiselijk geweld bij hen bekend is. Dat hebben we nu standaard in het werkproces ingevoerd. Op deze manier weten ook welke hulp al is geboden en of iemand nog in behandeling is. We krijgen ook meer zicht op de ernst van de problematiek.’

Kwetsbaar opstellen

Zicht krijgen op verbeteringen lukt alleen als je kwetsbaar en open durft te zijn en je weet in te leven in de situatie van de ander, is de overtuiging van Willemsen. ‘Het is de aard van de mens om toch voorzichtig te zijn: je wilt de organisatie en je medewerkers beschermen. Je wilt voorkomen dat iemand zich tekort voelt gedaan. In dit netwerk is dat anders. Je voelt dat je eerlijk kunt zijn en dat er ruimte is voor verbetering, zonder oordeel.’ De verbeteringen worden doorgegeven via de incidentencommissie naar de interne organisatie. In deze commissie zitten verschillende teamleiders, gedragswetenschappers en jeugdbeschermers.

Louis Cornelussen

Monitoring van afspraken

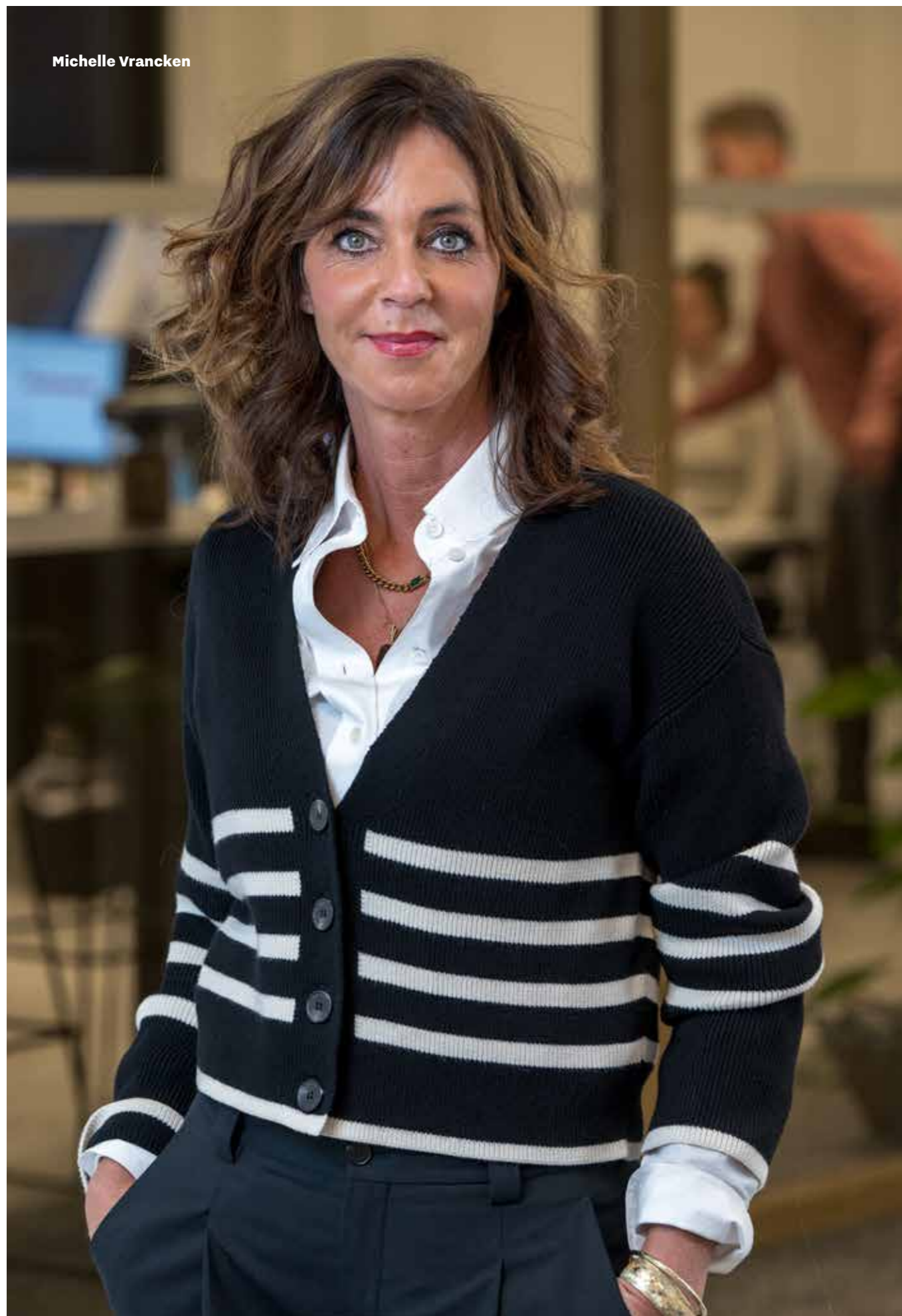
Zijn er ook nog mogelijkheden tot verbetering binnen het netwerk? Het monitoren van gemaakte afspraken ziet Cornelussen als een volgende stap. ‘Ik denk dat het goed zou zijn als het netwerk nu zegt: we zijn al zoveel jaren bezig, wat hebben we precies bereikt? Wat is er precies geïmplementeerd? Is er gedaan wat we wilden doen? En dan gaat het niet alleen om het monitoren van stappen, maar ook om winst die we hebben geboekt. Dat mogen we duidelijk naar buiten brengen, zodat andere organisaties en regio’s ook kunnen leren van onze ervaringen en inzichten.’

Wat doet Bureau Jeugdzorg Limburg?

Bureau Jeugdzorg Limburg (BJz Limburg) is een Gecertificeerde Instelling (GI) die zorgt voor de uitvoering van maatregelen voor jeugdbescherming en jeugdreclassering. Limburg telt vijf vestigingen. BJz Limburg werkt intensief samen met gemeenten, scholen, huisartsen, zorgaanbieders, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming, politie, Openbaar Ministerie en de rechtbank. Stichting Bureau Jeugdzorg Limburg valt onder hetzelfde bestuur als Stichting Veilig Thuis Noord- en Midden Limburg.

‘Je voelt dat je eerlijk kunt zijn en dat er ruimte is voor verbetering, zonder oordeel’

Michelle Vrancken

De slagkracht van het Regionaal Netwerk Zorg Straf Limburg:

‘We moeten omdenken’

Geen verkokering meer, maar voortdurend zoeken naar verbinding om huiselijk geweld en kindermishandeling vroegtijdig een halt toe te roepen. Daarvoor is een integrale aanpak nodig. Hoeveel slagkracht heeft het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS) om dat te bereiken?

ER wordt al lang gesproken over een betere aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Wat is nu de stand van zaken? En is structurele verandering te realiseren? Daarover gaat dit gesprek met Michelle Vrancken en Yvette de Regt. Vrancken is hoofd Veilig Thuis Noord- en Midden Limburg en portefeuillehouder van het Landelijke Netwerk Zorg Straf. De Regt is beleidsmedewerker Bureau Jeugdzorg Limburg/Veilig Thuis Noord- en Midden Limburg. Beiden zijn aangesloten bij RNZS Limburg.

Vrancken: ‘Er is de afgelopen vijf jaar veel geïnvesteerd in betere samenwerking tussen het zorg- en veiligheidsdomein aan de hand van de ontwikkelagenda Veiligheid Voorop. Met onder andere het Actie-Overleg, Samen op in Acuu en het RNZS als resultaat. Daarmee leren organisaties over hun eigen muren heen kijken. Toch zie ik nog steeds ruimte voor verbetering. Momenteel is het zorg- en veiligheidsdomein nog voornamelijk ingericht als hokjes achter elkaar. Elke organisatie doet zijn eigen ding. Dit past bij het oude denken; je werkt alleen vanuit je eigen kaders. Maar die tijd is voorbij. Of het nu gebeurt vanuit de Hervormingsagenda Jeugd, het Toekomstscenario of vanuit Geweld Hoort Nergens Thuis: het zijn allemaal landelijke programma’s die inzetten op verandering en ontwikkeling op regionaal en lokaal niveau. Overal klinkt de boodschap: “we moeten de knelpunten in het hele stelsel van het zorg- en veiligheidsdomein structureel aanpakken. We moeten omdenken.” Dat geeft richting aan het RNZS.’

In hoeverre draagt het RNZS bij aan het omdenken?

De Regt: ‘Het netwerk biedt de deelnemers kansen om out of the box te denken. Aan de hand van casusreviews kijken we gezamenlijk of die

manier van werken nog steeds voldoet. Binnen het netwerk zijn de muren tussen de organisaties verdwenen. Je bekijkt een casus zonder een wijzend vingertje naar de ander en leert daardoor de netwerkpartners goed kennen. In gesprek zie je wat elke partner wel en niet kan. Wat de informatiepositie is. Ook bekijken we knelpunten. Soms willen uitvoerende medewerkers een stap zetten, maar lukt dat niet zonder ondersteuning van bovenaf. Dan wordt er binnen het netwerk gekeken hoe andere ketenpartners dat aanpakken. Soms kun je met een casus terecht komen bij de bovenste lagen van een organisatie, omdat ook bestuurders en de hoofden in het netwerk vertegenwoordigd zijn. Dus we leren enorm veel van elkaar in dit netwerk.’

Leidt deze aanpak tot structurele verbeteringen bij de aangesloten organisaties?

Vrancken: ‘In het netwerk zoomen we in op hoe we als justitie- en zorgpartners anders en beter kunnen samenwerken. Dit streven sluit aan bij de ontwikkelactiviteiten die in het Landelijk Netwerk Zorg Straf zijn vastgesteld. De directe link met het Landelijk Netwerk geeft de deelnemers aanzienlijke slagkracht in de regio om deuren te openen.’

‘Wanneer er tijdens de gesprekken knelpunten naar voren komen, kunnen wij, als tactisch-strategische professionals met mandaat, werkafspraken maken. We kunnen deskundigheid invoeren waar nodig. We kunnen bestuurders, zoals wethouders, aanzetten tot actie. Er zijn diverse interventiemogelijkheden om aandacht te genereren voor een regionaal probleem. Het creëert mogelijkheden om dingen op kleine schaal uit te proberen. Het resultaat? Bijvoorbeeld kleine proeftuinen, met verschillende partners. Werkt iets goed? Dan koppel je dat terug

‘Van de Hervormingsagenda Jeugd, het Toekomstscenario tot Geweld Hoort Nergens Thuis: ze zetten in op verandering op regionaal en lokaal niveau’

‘We kunnen deskundigheid invoeren waar dat nodig is. We kunnen bestuurders aanzetten tot actie’

>>>

'Omdat je nu samen naar een zaak kijkt, kies je voor andere interventies.'

'Ik hoop dat het lerende principe ook wordt ingezet bij andere maatschappelijke thema's.'

naar het netwerk. Soms werkt iets niet goed, maar dan leer je daar ook weer van. Zo kregen we eens feedback dat een handreiking over kindermishandeling niet zo goed paste in een specifieke regio. Vervolgens organiseerden we een vakdag waarin we gezamenlijk spraken over de samenwerking rondom kindermishandeling en hoe we de expertise konden vergroten.'

Het RNZS breidt zich uit. Hoe kijken jullie daar tegenaan?

Vrancken: 'Dat het netwerk zich uitbreidt is natuurlijk fijn, maar het kan ook een kwetsbaarheid zijn. De samenstelling van het regionaal netwerk bepaalt voor een groot deel hoe effectief ingezet kan worden op verandering. Het is belangrijk zorgvuldig te kijken wie wil aansluiten. En of die persoon een bepaald kennisniveau heeft op dit thema. En of hij of zij binnen de eigen organisatie voldoende mandaat of gezag heeft om bepaalde thema's te agenderen bij het management of het bestuur. Bovendien moet je mensen die later instappen wel weer even meenemen naar het startpunt. Naar: wat is de bedoeling van dit netwerk? Wat is de overtuiging waarom we hier zijn? En wat vraagt dat van de deelnemers? Om echte verandering te realiseren, moeten alle deelnemers bereid zijn over de muren van de eigen organisatie heen te denken. Je moet het oude denken los durven laten.'

Voor een betere samenwerking voor het aanpakken van huiselijk geweld en kindermishandeling is het nodig dat deelnemende organisaties elkaar goed kennen. Hoe pakt dat uit?

Vrancken: 'Neem 'Samen op in Acuu't, een ontwikkelactiviteit van Veiligheid Voorop waarin in een crisissituatie politie en Veilig Thuis (VT) samen optrekken. Dat werd landelijk uitgedacht. Binnen het regionale netwerk werd gekeken hoe dat in te richten. Eerst gebeurde het uitrollen op kleine schaal, binnen één gemeente. Toen kon je duidelijk zien wat die aanpak opleverde. Op dit moment wordt in heel Noord- en Midden Limburg met crisiszaken opgetrokken met de politie. Voordat 'Samen op in Acuu't' bestond, was het niet vanzelfsprekend dat de politie erbij

Wat doet Veilig Thuis?

Veilig Thuis is er voor iedereen die te maken heeft met huiselijk geweld. De organisatie geeft advies, registreert meldingen, doet onderzoek of er daadwerkelijk sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling en zet zo nodig vervolgstappen richting netwerkpartners. De organisatie heeft 25 regionale Veilig Thuisorganisaties. Deze zijn verenigd in het Landelijk Netwerk Veilig Thuis.

betrokken werd. Dat was afhankelijk van hoeveel tijd de ketenpartners hadden. Resultaten worden ook geboekt. Zo gebeurt het regelmatig dat voor andere interventies wordt gekozen. Voorheen kon het gebeuren dat bij mishandeling bijvoorbeeld de moeder met haar kinderen naar een vrouwenopvang werd gebracht. Omdat je nu samen naar zo'n zaak kijkt, kies je ook voor andere interventies, zodat de minderjarige en de slachtoffers in een vertrouwde omgeving kunnen blijven.'

Een andere ontwikkelactiviteit is het Actie-Overleg. Daar hebben jullie als VT wekelijks contact met het Openbaar Ministerie (OM), Reclassering, politie en indien nodig de Raad voor de Kinderbescherming. Jullie bespreken er complexe veiligheidsvraagstukken. Hoe draagt dit bij aan betere hulp bij huiselijk geweld en kindermishandeling?

Vrancken: 'Met deze netwerkpartners stellen we een tactisch plan op voor zeer complexe casuïstiek op verschillende domeinen. Op die manier hebben we snel een werkend plan, ook omdat de officier van justitie met mandaat aan tafel zit. Dat was enkele jaren geleden wel anders. Toen kenden we de officier van justitie niet. We deden in een zaak eerst zelf onderzoek, daarna volgde de politie en daarna ging de zaak na een half jaar naar het OM, die dan besloot al dan niet de zaak op te pakken. Dit alles gebeurde los van elkaar, zonder samenhang. Met het Actie-Overleg ben je bezig met hele complexe en onveilige casuïstiek. Er kan zware criminaliteit spelen, drugs, seksueel misbruik: thema's waarin Justitie een wettelijke taak heeft. Maar ook wij, als het gaat over geweld in afhankelijkheidsrelaties. Dus het is logisch dat we dit samen doen.'

Terug naar het RNZS. Het netwerk bestaat vijf jaar. Hoe nu verder?

Vrancken: 'We gaan met positieve energie verder en voelen ons goed gesteund door de landelijke ontwikkelagenda Veiligheid Voorop. Een van de aandachtspunten is bestuurlijke aanhaking in de regio. Op dit moment is er alleen nog indirecte aanhaking via de gemeente, maar we willen ook graag enkele bestuurders betrekken. Het is zo belangrijk dat vroegtijdige samenwerking op de politieke agenda wordt gezet. Ik hoop dat toekomstige keuzes en gesprekken over het zorg- en veiligheidsdomein gebaseerd zullen zijn op de inzichten die zijn opgedaan in het RNZS.'

Hoe ziet het RNZS eruit over vijf jaar?

De Regt: 'Ik hoop dat het lerende netwerk binnen het zorg- en veiligheidsdomein blijvend is. Maar ook dat het lerende principe ingezet wordt bij andere maatschappelijke thema's die op dat moment spelen. Als dat samengaat met een goede bestuurlijke betrokkenheid, verbeter je structureel én in de volle breedte de kwaliteit van de aanpak van ernstig huiselijk geweld.'

Yvette de Regt

De uitdaging van GGZ-problematiek

'We doen er alles aan om met elkaar een ingang naar hulpverlening te vinden, vanuit elke denkbare invalshoek binnen de keten'

Bij huiselijk geweld en kindermishandeling speelt GGZ-problematiek vaak een rol. Van onveilige hechting tot persoonlijkheidsstoornissen, van verslavingen tot trauma's. Hoe pak je deze problemen bij de wortel aan en creëer je stabiele veiligheid?

In de anonimiteit van een Zuid-Limburgse woonwijk worstelt een vader met psychoses en een moeder met een verslaving. Hun twee minderjarige kinderen zijn geregeld getuige van het geweld dat hun ouders elkaar aandoen, zowel psychisch als fysiek. Wanneer de moeder betrapt wordt op winkeldiefstal in het bijzijn van haar kind, komt de politie in actie en doet een melding bij Veilig Thuis (VT) Zuid-Limburg. Deze fictieve casus is gebaseerd op casuïstiek waarmee VT geregeld te maken heeft. Els Houben en Aniek Leistra, gedragswetenschappers bij deze organisatie, belichten de complexiteit hiervan. Zij maken deel uit van een team dat ondersteuning biedt aan medewerkers van VT bij binnengekomen meldingen en adviesvragen en tijdens inzet op een dienst, zoals onderzoek.

Verzamelen van informatie

Het beoordelen van de veiligheidssituatie in dit gezin begint met het verzamelen van informatie. Houben: 'Is het gezin al ergens bekend? In ieder geval bij de politie, maar waar eventueel nog meer? Bij de gemeente, bij zorgverleners? Hebben we als VT al eerder meldingen gehad?' Uit de gegevens blijkt dat anderhalf jaar geleden de school al contact had opgenomen met VT vanwege zorgen over de kinderen na uitlatingen over hun thuissituatie. Dat is destijds na onderzoek overgedragen naar de gemeente, naar de jeugdhulp met als doel systemisch inzetten op herstel van veiligheid. Deze hulp is binnen de monitorfase van VT succesvol afgerond, waarna de monitorfase na een jaar is afgesloten.

In gesprek met ouders

Medewerkers van VT gaan zo snel mogelijk in gesprek met de ouders, waarbij team jeugd van de gemeente in een zo vroeg mogelijk stadium wordt betrokken. Er wordt gevraagd naar hun verhaal en wat de situatie betekent voor elk gezinslid. Of er

sprake is van onveiligheid en zo ja, hoe en wanneer? Ook spreken speciaal daarvoor getrainde medewerkers met de kinderen volgens het interviewprotocol van het National Institute of Child Health and Human Development (NICHD). 'Onder tussen verzamelt onze backoffice meer informatie, bijvoorbeeld via school, oma en huisarts. Voor een nog completer verhaal', verduidelijkt Leistra. Hierdoor krijgt VT zicht op de aard en omvang van het geweld en de risico's voor de veiligheid van alle gezinsleden.

Naar stabiele veiligheid

VT kan met deze informatie onveiligheid al dan niet bevestigen of weerleggen. In dit geval luidt de conclusie: bevestigd. Er is sprake van huiselijk geweld en verwaarlozing van de kinderen. Nu volgen drie fases. Te beginnen met inzet op directe veiligheid. 'Eerst creëren we een veilige situatie voor het gezin door een adempauze in te lassen en maatregelen te nemen om de directe veiligheid te herstellen, zoals ambulante hulp'. Daarna volgen fase twee en drie van risicogestuurd werken en herstelgerichte zorg. Deze inzet vindt plaats na overdracht door VT (inclusief conclusie en veiligheidsvoorwaarden) aan gemeente of in sommige gevallen een andere overdrachtspartij. 'De overdrachtspartij gaat hulp inzetten en uitvoeren om het geweldspatroom systemisch te doorbreken. Bijvoorbeeld middels een gerichte aanpak van de verslavings- en psychiatrische problemen,' licht Leistra toe. 'In de herstelfase focust het gezin met een behandelaar op het verwerken van trauma's die zijn ontstaan naar aanleiding van het geweld.'

Systeemgericht werken

In de praktijk overlappen de drie fases elkaar geregeld. Als bijvoorbeeld de vader wel bereid is om met zijn trauma's aan de slag te gaan, maar nog niet volledig erkent dat hij af en toe psychotisch is. Ook verslavingen zijn dynamieken met

terugval. 'In de praktijk zie je dat de volgorde soms een beetje moet worden losgelaten', zegt Houben, 'Onze veiligheidsvoorwaarden vormen het kader waarbinnen de hulp door overdrachtspartijen wordt opgestart en ingezet'. Als gedragswetenschapper waardeert ze de verschuiving naar meer systeemgericht werken. 'Behandeling van bijvoorbeeld alleen de moeder is soms niet voldoende voor het hele systeem'. Ook wordt er steeds minder gedacht in hokjes als slachtoffer en pleger. Leistra: 'Plegers zijn ook vaak slachtoffers, gevormd door hun verleden.'

Samenwerken met ketenpartners

Het onderzoek van VT duurt tien weken en is gericht op het vaststellen van de situatie en het inzetten van hulpverlening. 'Onze rol is beperkt tot deze eerste fase, waarna ketenpartners de zorg overnemen,' legt Houben uit. 'We monitoren echter wel de voortgang.' Het hoofddoel blijft het creëren en handhaven van een stabiele, veilige gezinsomgeving.

In de complexiteit van dit soort casussen werkt VT samen met meerdere ketenpartners. 'De conclusie kan zijn dat, bijvoorbeeld bij gebrek aan medewerking van ouders, de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) moet worden ingeschakeld', zegt Leistra. 'VT verzoekt een onderzoek door de RvdK, die de casus indien nodig voorlegt aan de kinderrechter. Een kinderrechter besluit of er een ondertoezichtstelling (gezinsvoogd) komt. Of, zoals in het geval van deze moeder, hebben we een lijntje met het Openbaar Ministerie (OM) vanwege strafvervolging voor winkeldiefstal. Ook Reclassering kan aanhaken. Wanneer er sprake is van zorg mijddend gedrag in relatie tot GGZ-problematiek leggen we regelmatig een lijntje met OGGZ, ofwel bemoeizorg. Door inzet van bemoeizorg wordt geprobeerd een cliënt te motiveren om hulpverlening te accepteren. Deze hulp wordt meestal uitgevoerd door de GGD of een GGZ-instelling.'

Creatieve oplossingen

Elke organisatie beschikt over eigen mogelijkheden om beweging te krijgen in een gezin. Wanneer het niet lukt om een geweldspatroom te doorbreken kan VT, net als andere ketenpartners, een beroep doen op het MDA++ overleg. Hier zitten veel ketenpartners aan tafel die anoniem mee kunnen denken. 'Soms komen zij met creatieve oplossingen en aanvliegroutes voor de onderliggende problematiek, waaraan we zelf nog niet gedacht hebben. Denk aan een aanmelding bij de verplichte GGZ voor de vader vanwege de psychoses. Zo doen we er alles aan om met elkaar een ingang naar hulpverlening te vinden, vanuit elke denkbare invalshoek binnen de keten'.

Van elkaar leren

Gezien de frequente aanwezigheid van GGZ-problematiek in casussen, heeft VT Zuid-Limburg

Els Houben

geïnvesteed in contacten met GGZ-instellingen in de regio. In periodieke overleggen wordt onder andere casuïstiek besproken, om van elkaar te leren. 'Onlangs volgden we een verslavingstraining om beter rekening te houden met de impact van verslavingen bij onze beoordelingen. Het kan gebeuren dat we afspraken maken, waarvan de verslavingszorg zegt: 'dat is helemaal niet realistisch'. Andersom werkt het ook zo. GGZ-instellingen bezoeken VT. Van werkbezoeken tot uitleg over het volgen van de meldcode in relatie tot het beroepsgeheim. Zo wordt laagdrempelig kennis uitgewisseld.

Deze manier van samen optrekken, of het nu op operationeel niveau is, of strategisch in een regionaal overleg, zoals het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS) is enorme winst, vinden Houben en Leistra. 'Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn gemeenschappelijke problemen, niet exclusief van VT, GGZ, gemeente, politie, of OM. We moeten hierin nog meer met elkaar optrekken om duurzame veiligheid te creëren voor alle inwoners in onze regio.'

Meer over Veilig Thuis Zuid-Limburg

Veilig Thuis Zuid-Limburg is het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Burgers en professionals kunnen bij Veilig Thuis terecht voor advies of voor het doen van een melding, wanneer zij zich zorgen maken om een ander of zelf te maken hebben met geweld in afhankelijkheid. Veilig Thuis beoordeelt de situatie, onderzoekt waar nodig, en zet directbetrokkenen en anderen in beweging om passende vervolgstappen te zetten voor directe en stabiele veiligheid. Veilig Thuis verleent zelf geen hulp, maar monitort of de inzet leidt tot veiligheid en herstel van de gevolgen van het geweld. Het doel is duurzame veiligheid voor iedereen.

'Om tot stabiele veiligheid te komen, wordt er – samen met ketenpartners – gewerkt in drie fases: directe veiligheid, risicogestuurd werken en herstelgerichte zorg'

Casus: Een zwaar mishandelde vrouw weigert hulp

Welke lessen kunnen we leren uit de praktijk? Een beknopt overzicht van een casusreview tijdens het overleg bij het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS).

Veilig Thuis (VT) krijgt een melding van een vrouw die zwaar mishandeld wordt. Zij weigert elke hulp en ontkent dat er serieuze problemen zijn.

Achtergrond:

Een anonieme melding komt binnen bij VT over een vrouw van wie de benen bont en blauw zijn. Ook haar kaak lijkt gebroken. De vrouw vertelt dat ze van de trap is gevallen. Ze weigert contact. Twee weken later klopt een wijkagent aan en hij ziet letsel aan haar gezicht. Ze vertelt over een ongeluk met de auto tegen een boom, maar de auto heeft nauwelijks schade. De wijkagent nodigt haar uit op het politiebureau, in de hoop haar alleen te kunnen spreken. Ook koppelt de agent het gesprek terug met VT. Opnieuw komen er meldingen bij de politie binnen over zware mishandeling. Wanneer ze twee weken later op het politiebureau verschijnt voor het gesprek over de APK van haar auto, is ook VT aanwezig. Ze zegt dat er niets verontrustends aan de hand is. Op ondersteuning zit ze niet te wachten. De volgende dag wordt er opnieuw een melding gedaan. De casus wordt ingebracht in het Actie-Overleg, om meer zicht te krijgen op haar situatie.

Aanpak:

In het Actie-Overleg worden alle feiten gebundeld. VT zal daarna ambtshalve aangifte doen. VT doet navraag bij het ziekenhuis. Specialisten en verpleegkundigen wisten niet dat het mogelijk was om de melding bij VT te doen, of een adviesgesprek aan te vragen. VT doet later aangifte. De verdachte wordt aangehouden en in verzekering gesteld; hij mag met niemand contact hebben behalve met zijn advocaat. Bij de aanhouding treffen de agenten de gewonde vrouw aan, die zegt tegen een deurpost te zijn aangelopen. Er volgt een buurtonderzoek, getuigen worden gehoord en ook haar vriend. Hij ontkent. De vertrouwensarts van VT spreekt nu bijna dagelijks met de vrouw, die vertelt over de mishandelingen. Daarbij wordt aangegeven dat een verslag van het gesprek wordt gedeeld met politie/justitie. Dit geldt niet als een aangifte. In de gesprekken vertelt de vrouw over verscheidene mishandelingen en ook over wat zij en haar vriend zouden vertellen over de letsels. De verklaringen via de vertrouwensarts, gecombineerd met foto's van het letsel uit het ziekenhuis, zijn cruciaal in de bewijsvoering in de rechtszaal. De

verdachte blijkt een veelpleger te zijn, met een antipersoonlijkheidsstoornis en verslavingsproblematiek. De rechtbank vonnist vier jaar gevangenisstraf, ook in hoger beroep. De vrouw volgt een intensieve behandeling om haar leven weer op de rit te krijgen.

Inzichten:

Vertrouwen winnen

> Het vertrouwen van de vrouw is langzaam opgebouwd door dagelijkse contacten met de vertrouwensarts. De informatie van de arts blijkt cruciaal in de strafzaak.

Dossier opbouwen

> Er is een tijdlijn gemaakt met verklaringen van het slachtoffer aan de vertrouwensarts, met foto's van letsel. Voor juridische bewijsvoering zijn deze verklaringen en foto's van groot belang.

Wat beter kan:

- > Van de keren dat de vrouw in het ziekenhuis belandde, zijn geen meldingen gemaakt bij VT. Dat komt door het beroepsgeheim van artsen, het slachtoffer dat geen schuldige wil aanwijzen en de dader die alles ontkent.
- > Het letsel had eerder vastgelegd kunnen worden en de beelden hadden eerder kunnen worden gedeeld.
- > Reclassering had beter en eerder betrokken kunnen worden.

Winst:

- > Reclassering neemt nu deel aan het Actie-Overleg.
- > Zich erin 'vastbijten' blijkt een succesfactor: van het Openbaar Ministerie, VT en de politie.
- > Doordat deze casus is ingebracht bij het Actie-Overleg, kan deze snel door specialisten worden opgepakt.
- > Uit deze casus blijkt dat professionals ruimte en tijd nodig hebben om te handelen zoals nodig, zonder dat richtlijnen hen daarbij in de weg zitten.
- > De ernst van dit soort zaken lijkt in het juridische verkeer soms te worden aangetast door de term 'huiselijk geweld'. Dat klinkt minder zwaar dan 'zware mishandeling', omdat het in de huiselijke sfeer plaatsvindt. Dan lijkt de verdediging sneller terug te grijpen op verzachtende omstandigheden.

'Mijn advies aan bestuurders? Ga intensief samenwerken en smeed allianties'

NAAST crisisinterventie, is er een rol voor de politie weggelegd bij vroegsignalering en preventie. Wij hebben kennis over mensen, gezinnen, situaties. "Zonder informatie, geen politie", zeggen wij vaak. Wij zijn een informatiebedrijf. Een voorbeeld? Neem meldingen van geluidsoverlast. De wijkagent kan dan achter de voordeur komen en zo kennismaken van een thuissituatie. Zijn er kinderen die er onverzorgd uitzien? Hoe zijn de omgangsvormen? Ook al hebben we niet direct iets gezien wat strafbaar is, als wij vermoeden dat er iets niet klopt, delen we die kennis. Bijvoorbeeld met gemeentelijke partners. Dit vergroot het inzicht in gezinssituaties en verbetert de vroegsignalering. Kortom: de samenwerking met partners stelt ons in staat om informatie te delen én te ontvangen, waardoor er effectiever kan worden opgetreden tegen kindermishandeling en/of huiselijk geweld. Al die partners treffen we niet alleen op operationeel niveau, maar ook op tactisch niveau. Daarvoor dient het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS). Iedere netwerkpartner heeft een eigenstandige taak, maar samen focussen we op de kwetsbare burger. Binnen het netwerk leren we van elkaar, wat leidt tot een betere preventie en interventie. Een aantal vraagstukken houdt ons als RNZS expliciet bezig. Zo is het netwerk in vijf jaar tijd verdrievoudigd. Hoe behoud je de kracht van het netwerk, ondanks groei en verandering? Daarnaast hebben we meer inhoudelijke uitdagingen. Vrijwel elke gemeente heeft bijvoorbeeld een of meerdere lokale teams of wijkteams. Dat zijn een heleboel professionals die in contact zijn met gezinnen en jongeren. Ik zou graag zien dat we hen meer aan ons weten te verbinden. Juist omdat het lokale veld zo'n belangrijke rol heeft in het beter signaleren en het bieden van passende hulpverlening. Ook hebben we te maken met het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Het

Anita Ebersson

hele stelsel gaat op de schop. Dit betekent een andere manier van werken en ander beleid, al is dat nog lang niet uitgekristalliseerd. Als RNZS denken we hierover graag mee. Een belangrijk thema voor ons daarbij is: hoe behouden we het goede dat we in Limburg hebben bereikt? Om kindermishandeling en huiselijk geweld echt terug te dringen, is intensiever samenwerken op strategisch niveau noodzakelijk. Daarvan ben ik overtuigd. Ik roep daarom alle Limburgse bestuurders op om allianties te vormen rondom het brede thema zorg en veiligheid. In Zuid-Limburg zijn bestuurders dat al gaan doen. Dit resulteerde in een strategische Commissie Zorg en Veiligheid, een treffend voorbeeld van effectieve samenwerking. Ik hoop op een dergelijke samenwerking in heel Limburg – dus op provinciaal niveau – voor meer slagkracht.'

Anita Ebersson, sectorhoofd van de politie in Parkstad en Zuid-West Limburg, portefeuillehouder Zorg en Veiligheid.

Wat doet de politie?

Als de politie op een adres komt waar de veiligheid in het geding is, dan meldt de politie dit bij Veilig Thuis. Bij direct gevaar grijpt de politie onmiddellijk in, zodat het acute geweld stopt. Bij een vermoeden van een strafbaar feit, doet de politie strafrechtelijk onderzoek in afstemming met het OM.

'Ik hoop op samenwerking op provinciaal niveau voor meer slagkracht'

Vera Theelen

VAN
NOORD
TOT
ZUID

‘Samen de zorg verlenen die er nodig is’

Ze werken voor vergelijkbare organisaties, maar in een ander deel van de provincie Limburg. Vera Theelen, teamleider Ambulante Behandeling bij de Rooyse Wissel en Annemiek Melssen, klinisch psycholoog bij Mondriaan, vertellen waarom ze zijn aangesloten bij het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS). ‘Als je zelf geen oplossing hebt, kun je wel meedenken over een andere route.’

‘Als je zelf geen oplossing hebt, kun je wel meedenken over een andere route.’

WAT doe je als iemand zich vrijwillig meldt, maar van wie je vermoedt dat hij een serieus risico vormt als je hem in zorg neemt? Deze vraag komt regelmatig voor. Laatst nog. Op dat moment besloten we de politie te bellen voor overleg. Zij zijn naar onze locatie gekomen om een betere inschatting te maken van onze veiligheid op dat moment. Zo hadden we voldoende ruimte om rustig na te

denken over de volgende stap. En hoe we deze man het beste konden helpen. Op dat moment hebben we besloten om een melding te doen bij Veilig Thuis (VT).

Door de jaren heen hebben we geleerd om toch even te sparren met een ander. Je wilt niet dat het een casus is waarvan je achteraf denkt: had ik maar met anderen geschakeld. Had ik maar even gebeld. Je kunt beter een keer te veel bellen dan te weinig. Dat leert het RNZS mij wel. We zijn als Rooyse Wissel een van de weinige aanbieders forensische zorg in deze regio. Sinds een jaar zijn we aangesloten bij dit netwerk. Door de casereviews die we tijdens de bijeenkomsten bespreken, krijg je zicht op de gaten binnen het zorg- en veiligheidsdomein.

Zo bleek tijdens een casusbespreking van VT dat een man niet in aanmerking kwam voor een behandeling, omdat zijn verslaving te veel op de voorgrond stond. Het team van het Zorg- en Veiligheidshuis somde direct een aantal alternatieven op. Zo kon VT deze man verder helpen, maar het biedt ook routes voor andere vergelijkbare casussen in de toekomst. Op die manier kun je voorkomen dat iemand aan zijn lot overgelaten wordt.

Ook heeft iedere partner zijn eigen specialisme. Als er bij ons een zaak over mensenhandel of huiselijk geweld op tafel ligt, dan kunnen we bijvoorbeeld het Zorg- en Veiligheidshuis vragen om met ons mee te denken en de regie te pakken.

Het netwerk maakt ook inzichtelijk welke criteria je als deelnemer hanteert om mensen wel of niet in zorg te nemen. Je kunt daarbij bijvoorbeeld denken aan jongeren die net geen achttien jaar zijn. Als zij in het vrijwillige kader komen, kunnen we niets voor hen doen vanwege de financieringsafspraken met zorgverzekeringen. Dat is schrijnend. Tegelijkertijd is het goed om te beseffen dat als je daar te zwart-wit in denkt, je iemand natuurlijk niet verder helpt. Misschien kun je zelf geen oplossing bieden, maar je kunt altijd meedenken over een andere route. Zelf vind ik het fijn dat er zowel organisaties uit het noorden als het zuiden van Limburg zijn aangesloten. Het vergroot je mogelijkheden. Als wij geen zorg kunnen bieden, is er misschien wel een plek in het zuiden. Ik denk dat zo'n perspectief de zorg alleen maar ten goede komt. Zicht krijgen op alternatieven lukt alleen als je de lijntjes kort houdt, zodat je weet wie je waarvoor kunt vragen. Dat betekent ook alert zijn op wis-

Wat doet de Rooyse Wissel?

Als aanbieder van forensische zorg richt de Rooyse Wissel zich op bijna de hele forensische keten, van klinisch en ambulante behandelen tot begeleid wonen

selingen binnen een team. We zorgen dan altijd voor goede kennismakingen en nieuwe samenwerkingsafspraken. Het is fijn als er zoveel verschillende partijen betrokken zijn. Een ding wordt me steeds duidelijker: we hebben elkaar echt nodig om goede zorg te kunnen leveren.’

Vera Theelen, teamleider Ambulante Behandeling bij de Rooyse Wissel

VANWEGE de privacywetgeving mogen we weinig informatie over cliënten delen. Hoe draag je dan bij aan casusreviews tijdens het overleg van het Regionaal Netwerk Zorg Straf (RNZS)? Dat vind ik soms lastig. Het liefst wil je vertellen welke hulp bij een cliënt al is ingezet. Wat werkte en wat niet. Hoe de samenwerking ging. Doorgaans leg ik uit wat je in z'n algemeenheid kunt verwachten van een GGZ-instelling als de onze. En dan hoop je dat mensen daaruit oppikken wat nodig is voor de desbetreffende casus. Een ander dilemma is in hoeverre je in het belang van een cliënt kunt samenwerken met netwerkpartners uit het strafdomein. Dat schuurt soms. We hebben cliënten die worden aangemeld vanuit justitie met ambulante behandelverplichting. Wat doe je als instelling als die persoon een voorwaarde overtreedt, bijvoorbeeld verboden middelen gebruikt? Wat betekent het voor de cliënt als Reclassering op de hoogte moet zijn van een overtreding van een voorwaarde? Je weet dat verslaving lastig is te doorbreken; het liefst wil je zorg aanbieden en is straffen omdat een voorwaarde is geschonden, niet altijd de beste optie. Het vraagt veel overleg om samen te kijken waar de patiënt nu echt baat bij heeft. Het RNZS biedt ons een mogelijkheid om terug te blikken op wat beter had gekund en wat juist wel goed is gegaan. Vaak ken je de netwerkpartners wel, maar is het niet duidelijk wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn. Zo ook bij GGZ-instellingen.

Er wordt veel van ons verwacht vanuit diverse partijen, zeker wanneer er een behandelverplichting wordt opgelegd. Maar we kunnen weinig doen als een cliënt zich niet wil laten behandelen. Soms gaan ketenpartners ervan uit dat we óók zicht hebben op de andere gezinsleden. Maar als een cliënt de deur dichthoudt, hebben we geen mogelijkheden om te controleren of het inderdaad goed gaat met de kinderen. Wat kenmerkend is voor GGZ-instellingen, en overigens ook voor andere netwerkpartners, is dat we te maken hebben met heel veel regelgeving. De kaders vanuit de wetgeving zijn dwingend, waardoor je weinig bewegingsvrijheid hebt. De ultieme uitdaging van het netwerk is hoe we elkaar dan toch weten te vinden. Het netwerk leert je meer over welke lijnen er lopen. Dat is een grote kracht: als je niet weet hoe organisaties

Annemiek Melssen

VAN
NOORD
TOT
ZUID

werken, ga je er ook geen gebruik van maken. Een andere uitdaging ligt op persoonlijk vlak: hoe breng je de inzichten verder in je eigen organisatie? Mondriaan is een grote organisatie. Ik denk dat het stapsgewijs moet gebeuren, bijvoorbeeld collega's te betrekken bij de casuïstiek. Je hebt te maken met het doorbreken van een cultuur waarin heel weinig werd gedeeld. Nu worden we uitgedaagd om 'out of the box' te denken, te kijken wat wél mogelijk is. Het is heel gemakkelijk om de deur dicht te houden en je te verschuilen achter de gestelde kaders. Dit levert echter meestal niet de beste zorg voor de cliënt op. We worden gesteund door ons huidige bestuur, dat zelf ook actief inzet op het versterken van samenwerkingsverbanden. Dat inspireert de hele organisatie: ook andere lagen durven steeds meer over de eigen muren heen te kijken.’

Annemiek Melssen, klinisch psycholoog bij Mondriaan, ambulante forensische zorg

Wat doet Mondriaan?

Mondriaan biedt geestelijke gezondheidszorg op tal van terreinen. De organisatie in Zuid-Limburg is onder andere gespecialiseerd in forensische psychiatrie. Het netwerk van ketenpartners is groot, denk hierbij onder andere aan de drie reclasseringsorganisaties, de zorg- en veiligheidshuizen, Veilig Thuis en diverse begeleidende instanties.

‘In hoeverre kun je in het belang van een cliënt samenwerken met netwerkpartners uit het straf-domein? Dat schuurt soms.’

Colofon

Dit magazine is mogelijk gemaakt door het Landelijk Netwerk Zorg Straf | Projectleider: Peter Schleijpen, voorzitter Regionaal Netwerk Zorg Straf | Redactieraad: Anita Ebersson, Vera Theelen, Michelle Vrancken | Concept & redactie: Hester Otter, Saskia Bogaart | Studio Peppar |

Fotografie: Marc Schols | MCM Productions | Grafische vormgeving: Roel Siebrand | Uitgever: Torendruk Grafische Producties B.V.